

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 9. septembra 2008*

V združenih zadevah C-120/06 P in C-121/06 P,

zaradi dveh pritožb na podlagi člena 56 Statuta Sodišča, ki sta ju 24. in 27. februarja 2006 vložili

Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio SpA (FIAMM), s sedežem v Montecchio Maggiore (Italija),

Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio Technologies LLC, nekdanja Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio Technologies Inc. (FIAMM Technologies), s sedežem v East Haven, Delaware (Združene države Amerike),

ki ju zastopajo I. Van Bael, A. Cevese in F. Di Gianni, odvetniki,

pritožnici,

druge stranke v postopku so

Svet Evropske unije, ki ga zastopajo A. Vitro, S. Marquardt in A. De Gregorio Merino, zastopniki,

* Jezik postopka: italijanščina.

Komisija Evropskih skupnosti, ki jo zastopajo P. J. Kuijper, V. Di Bucci, C. Brown in E. Righini, zastopniki, z naslovom za vročanje v Luxembourg,

toženi stranki v postopku na prvi stopnji,

Kraljevina Španija, ki jo zastopata E. Braquehais Conesa in M. Muñoz Pérez, zastopnika, z naslovom za vročanje v Luxembourg,

intervenientka v postopku na prvi stopnji (C-120/06 P),

in

Giorgio Fedon & Figli SpA, s sedežem v Vallesella di Cadore (Italija),

Fedon America, Inc., s sedežem v Wilmington, Delaware (Združene države),

ki ju zastopajo I. Van Bael, A. Cevese, F. Di Gianni in R. Antonini, odvetniki,

pritožnici,

druge stranke v postopku so

Svet Evropske unije, ki ga zastopajo A. Vitro, S. Marquardt in A. De Gregorio Merino, zastopniki,

Komisija Evropskih skupnosti, ki jo zastopajo P. J. Kuijper, V. Di Bucci, C. Brown in E. Righini, zastopniki, z naslovom za vročanje v Luxembourg,

toženi stranki v postopku na prvi stopnji,

ob intervenciji

Kraljevine Španije, ki jo zastopa M. Muñoz Pérez, zastopnik, z naslovom za vročanje v Luxembourg,

intervenientka v pritožbenem postopku (C-121/06 P),

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi V. Skouris, predsednik, P. Jann, C. W. A. Timmermans, G. Arestis, U. Löhmus, predsedniki senatov, K. Schiemann (poročevalec), E. Juhász, A. Borg Barthet, M. Ilešič, J. Malenovský, J. Klučka, E. Levits, sodniki, in C. Toader, sodnica,

generalni pravobranilec: M. Poiares Maduro,
sodni tajnik: J. Swedenborg, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 3. julija 2007,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 20. febru-
arja 2008

izreka naslednjo

Sodbo

- Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio SpA in Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio Technologies LLC (v nadaljevanju skupaj: FIAMM), na eni strani, ter Giorgio Fedon & Figli SpA in Fedon America, Inc. (v nadaljevanju skupaj: Fedon), na drugi strani, s pritožbama zahtevajo razveljavitev sodbe Sodišča prve stopnje Evropskih skupnosti z dne 14. decembra 2005 v zadevi FIAMM in FIAMM Technologies proti Svetu in Komisiji (T-69/00, ZOdl., str. II-5393) (zadeva C-120/06 P) in razveljavitev sodbe Sodišča prve stopnje z dne 14. decembra 2005 v zadevi Fedon & Figli in drugi proti Svetu in Komisiji (T-135/01) (zadeva C-121/06 P). S tema sodbama (v nadaljevanju: sodba FIAMM oziroma sodba Fedon, ali skupaj: izpodbijani sodbi) je Sodišče prve stopnje zavrnilo tožbi družb FIAMM in Fedon za povračilo škode, ki naj bi jo utrpeli zaradi dodatnih carinskih dajatev, ki so jih uvedli ameriški organi na uvoz njihovih proizvodov in jih je odobril organ za reševanje sporov (v nadaljevanju: ORS) Svetovne trgovinske organizacije (STO), potem ko je ORS ugotovil, da skupnostna ureditev uvoza banan ni združljiva s sporazumi in dogovori, priloženimi k sporazumu o ustanovitvi STO.

- 2 S sklepom predsednika Sodišča prve stopnje z dne 8. avgusta 2006 je bilo Kraljevini Španiji dovoljeno, da intervenira v podporo predlogom Sveta Evropske unije in Komisije Evropskih skupnosti v zadevi C-121/06 P.
- 3 Zadevi C-120/06 P in C-121/06 P sta bili s sklepom predsednika Sodišča z dne 12. aprila 2007 združeni za namene ustnega postopka in izdaje sodbe.

Pravni okvir

Sporazumi STO

- 4 Svet je s Sklepom 94/800/ES z dne 22. decembra 1994 o sklenitvi sporazumov, doseženih v Urugvajskem krogu večstranskih pogajanj (1986–1994) v imenu Evropske skupnosti v zvezi z zadevami, ki so v njeni pristojnosti (UL L 336, str. 1), odobril Sporazum o ustanovitvi STO ter sporazume v prilogah 1, 2, 3 in 4 tega sporazuma (v nadaljevanju: sporazumi STO).
- 5 Člen 3(2) in (7) Dogovora o pravilih in postopkih za reševanje sporov (v nadaljevanju: DPPRS), ki je del priloge 2 k Sporazumu o ustanovitvi STO, določa:

„2. Sistem za reševanje sporov v [STO] je osrednja prvina pri zagotavljanju varnosti in napovedljivosti večstranskega trgovinskega sistema. Članice priznavajo, da je

namenjen ohranjanju pravic in obveznosti članic po zajetih sporazumih ter pojasnjevanju obstoječih določb teh sporazumov v skladu z običajnimi pravili razlage mednarodnega javnega prava. Priporočila in sklepi [ORS] ne morejo povečati ali zmanjšati pravic in obveznosti, določenih v zajetih sporazumih.

[...]

7. Pred predložitvijo zadeve članica presodi, ali bi bilo ukrepanje po teh postopkih uspešno. Namen mehanizma za reševanje sporov je zagotoviti pozitivno rešitev spora. Jasno je, da je najboljša rešitev tista, ki je sprejemljiva za vse stranke v sporu skupaj in je skladna z zajetimi sporazumi. Če medsebojno dogovorjene rešitve ni, je običajno prvi cilj mehanizma za reševanje sporov zagotoviti umik določenih ukrepov, če se ugotovi, da niso v skladu z določbami katerega koli od zajetih sporazumov. Zagotovitev nadomestila naj bo samo sredstvo v sili, če takojšnji umik ukrepa ni izvedljiv, ter samo kot začasni ukrep do umika ukrepa, ki ni v skladu z zajetim sporazumom. Zadnje sredstvo, ki ga članici, ki uveljavlja postopke za reševanje spora, ta sporazum zagotavlja, je možnost začasnega prenehanja uporabe koncesij ali izpolnjevanja drugih obveznosti napram drugi članici na podlagi zajetih sporazumov na diskriminacijski podlagi, vendar take ukrepe dovoli [ORS].“

- 6 Na podlagi člena 7 DPPRS ugotovitveni sveti, ustanovljeni na zahtevo tožeče stranke, sprejmejo ugotovitve, ki ORS pomagajo pri sprejemanju priporočil ali pri odločanju o vprašanjih, ki so predložena temu organu. Člen 12(7) DPPRS določa, da če strankam v sporu ne uspe priti do skupno zadovoljive rešitve, ugotovitveni svet svoje ugotovitve v obliki pisnega poročila predloži ORS.
- 7 Iz člena 16(4) DPPRS izhaja, da če stranka v sporu ORS formalno ne obvesti o svoji odločitvi o pritožbi ali pa se ORS s konsenzom odloči, da poročila ne sprejme, se

poročilo sprejme na zasedanju ORS v 60 dneh po razpošiljanju poročila ugotovitvenega sveta članicam.

- 8 Člen 17 DPPRS določa ustanovitev stalnega pritožbenega organa, ki razpravlja o pritožbah glede zadev ugotovitvenih svetov. V skladu z odstavkom 6 navedenega člena se pritožba omeji na pravna vprašanja, zajeta v poročilu ugotovitvenega sveta, in pravne razlage, ki jih je pripravil ugotovitveni svet. Kot izhaja iz odstavka 13 istega člena, lahko pritožbeni organ potrdi, spremeni ali razveljavi pravne ugotovitve in sklepe ugotovitvenega sveta.

- 9 Člen 17(14) DPPRS določa:

„Poročilo pritožbenega organa potrdi [ORS], stranke v sporu pa ga brezpogojno sprejmejo, če [ORS] v 30 dneh po razpošiljanju poročila pritožbenega organa članicam s konsenzom ne odloči, da ga ne potrdi. [...]“

- 10 Člen 19(1) DPPRS določa:

„Kadar ugotovitveni svet ali pritožbeni organ ugotovi, da ukrep ni v skladu z zajetim sporazumom, določeni članici priporoči, da ukrep uskladi s sporazumom. Poleg svojih priporočil ugotovitveni svet ali pritožbeni organ določeni članici lahko predlaga načine izvajanja priporočil.“

- 11 Člen 21 DPPRS, z naslovom „Nadzorovanje izvajanja priporočil in sklepov“ ORS, določa:

„1. Takojšnje ravnanje v skladu s priporočili ali sklepi [ORS] je bistveno za zagotovitev učinkovitega reševanja sporov v korist vseh članic.

[...]

3. Na zasedanju [ORS] v 30 dneh po potrditvi poročila ugotovitvenega sveta ali pritožbenega organa določena članica obvesti [ORS] o svojih namenih v zvezi z izvajanjem priporočil in sklepov [ORS]. Če pravočasno izpolnjevanje priporočil in sklepov ni izvedljivo, se članici določi razumno obdobje, v katerem jih izvede. Razumno obdobje je:

- a) obdobje, ki ga predlaga določena članica [...] odobri [ORS], ali kadar take odobritve ni,

- b) obdobje, o katerem so se sporazumele stranke v sporu [...], ali če takega sporazuma ni,

- c) obdobje, ki ga določi zavezujoča arbitražna [...]

[...]

5. Kadar ni soglasja glede obstoja ali skladnosti z zajetimi sporazumi v zvezi s sprejetimi ukrepi za izpolnjevanje priporočil in sklepov, se o takem sporu odloča s pomočjo teh postopkov reševanja sporov, kadar koli je mogoče pa tudi s pomočjo prvotnega ugotovitvenega sveta. [...]

6. [ORS] stalno nadzoruje izvajanje sprejetih priporočil ali sklepov. [...] Če [ORS] ne odloči drugače, se vprašanje o izvajanju priporočil ali sklepov uvrsti na dnevni red zasedanja [ORS] po šestih mesecih od dneva določitve razumnega obdobja v skladu z odstavkom 3 ter ostane na dnevnem redu [ORS], dokler ni rešeno. [...]

[...]“

12 Člen 22 DPPRS, z naslovom „Kompenzacija in prekinitev koncesij“, določa:

„1. Kompenzacija in prekinitev koncesij ali drugih obveznosti sta začasna ukrepa, ki sta na voljo, če priporočila in sklepi niso uresničeni v razumnem obdobju. Kompenzacija in prekinitev koncesij ali drugih obveznosti nimata prednosti pred doslednim izvajanjem priporočila za uskladitev ukrepa z zajetimi sporazumi. Kompenzacija je prostovoljna in če se jo odobri, mora biti v skladu z zajetimi sporazumi.

2. Če določeni članici ne uspe ukrepa, za katerega se ugotovi, da ni v skladu z zajetim sporazumom, uskladiti z njim, ali drugače ne spoštuje priporočil ali sklepov v razumnem roku, določenem v skladu z odstavkom 3 člena 21, taka članica, če se to od nje zahteva, in najpozneje po izteku razumnega obdobja, začne pogajanja z vsako stranjo, ki je sprožila postopke za reševanje spora, z namenom, da pripravi medsebojno sprejemljivo kompenzacijo. Če v 20 dneh po izteku razumnega obdobja ni dogovora

o zadovoljivi kompenzaciji, lahko vsaka stran, ki je sprožila postopke za reševanje sporov, zahteva, da [ORS] določeni članici dovoli prekinitev uporabe koncesij ali drugih obveznosti po zajetih sporazumih.

3. Pri odločanju, katere koncesije ali druge obveznosti naj se prekinejo, tožeča stranka uporabi naslednja načela in postopke:

- a) splošno načelo je, da naj tožeča stranka najprej poskuša prekiniti koncesije ali druge obveznosti v istem(-ih) sektorju(-ih), v katerih je ugotovitveni svet ali pritožbeni organ ugotovil kršitev ali drugačno izničenje ali zmanjševanje;

- b) če stranka meni, da prekinitev koncesij ali drugih obveznosti v istem(-ih) sektorju(-ih) ni izvedljiva ali učinkovita, lahko poskuša prekiniti koncesije ali druge obveznosti v drugih sektorjih po istem sporazumu;

- c) če stranka meni, da prekinitev koncesij ali drugih obveznosti v drugem(-ih) sektorju(-ih) po istem sporazumu ni izvedljiva ali učinkovita, ter da so okoliščine dovolj resne, lahko poskuša prekiniti koncesije ali druge obveznosti po drugem zajetem sporazumu;

[...]

f) za namene tega odstavka izraz ‚sektor‘ pomeni:

i) glede blaga vse vrste blaga;

[...]

[...]

4. Raven prekinitve koncesij ali drugih obveznosti, ki jo dovoli [ORS], mora biti enakovredna ravni izničenja ali zmanjševanja.

[...]

6. Če nastane situacija, opisana v odstavku 2, bo [ORS] na zahtevo dal dovoljenje za prekinitve koncesij ali drugih obveznosti v 30 dneh od poteka razumnega obdobja, če se [ORS] s konsenzom ne odloči, da zahtevo zavrne. Če pa določena članica nasprotuje predlagani ravni prekinitve ali trdi, da niso bila upoštevana načela ali postopki, določeni v odstavku 3, ko je tožeča stranka zahtevala prekinitve koncesij ali drugih obveznosti [...], se zadevo predloži v arbitražo. [...] Med potekom arbitraže se koncesije ali druge obveznosti ne smejo prekiniti.

7. [...] [ORS] na zahtevo odobri prekinitve koncesij ali drugih obveznosti, kadar je zahteva v skladu z odločbo razsodnika, če se [ORS] s konsenzom ne odloči, da zahtevo zavrne.

8. Prekinitev koncesij ali drugih obveznosti je začasna in se uporablja samo do ukinitve ukrepa, za katerega je bilo ugotovljeno, da ni v skladu z zajetim sporazumom, ali dokler članica, ki mora uresničiti priporočila ali sklepe, ne zagotovi rešitve glede izničenja ali zmanjšanja koristi, ali se ne doseže zadovoljiva rešitev za vse. V skladu z odstavkom 6 člena 21 [ORS] še naprej nadzoruje izvajanje sprejetih priporočil ali sklepov, vključno z zadevami, ko je bila dana kompenzacija ali so bile prekinjene koncesije ali druge obveznosti, niso pa bila uresničena priporočila za uskladitev ukrepa z zajetimi sporazumi.

[...]

Predpisi Skupnosti o skupni ureditvi trga za banane in s tem povezan spor znotraj STO

¹³ Svet je 13. februarja 1993 sprejel Uredbo (EGS) št. 404/93 o skupni ureditvi trga za banane (UL L 47, str. 1), v kateri so v naslovu IV – Trgovina s tretjimi državami – določene preferencialne določbe za banane iz določenih afriških, karibskih in pacifiških držav (v nadaljevanju: AKP), podpisnic Četrte Konvencije držav AKP in EGS, podpisane v Lomeju 15. decembra 1989 (UL 1991 L 229, str. 3).

¹⁴ Zaradi pritožb, ki jih je februarja 1996 vložilo več članic STO, med njimi Združene države Amerike, je bila ta ureditev trgovine predmet postopka poravnave sporov.

- 15 Pritožbeni organ je v svojem poročilu ugotovil, da so nekateri elementi navedene ureditve trgovine nezdružljivi z obveznostmi, ki jih je prevzela Skupnost s sporazumi STO, in predlagal ORS, naj pozove Skupnost, naj uskladi to ureditev s temi obveznostmi. ORS je to poročilo potrdil s sklepom z dne 25. septembra 1997 (v nadaljevanju: sklep ORS z dne 25. septembra 1997).
- 16 Skupnost je 16. oktobra 1997 v skladu s členom 21(3) DPPRS obvestila ORS, da bo v celoti spoštovala svoje mednarodne obveznosti.
- 17 Z arbitražno odločbo je bil na podlagi člena 21(3)(c) DPPRS za razumen rok določen 1. januar 1999, v katerem bi morala Skupnost izpolniti svoje obveznosti.
- 18 Kot izhaja iz druge uvodne izjave Uredbe Sveta (ES) št. 1637/98 z dne 20. julija 1998 o spremembi Uredbe št. 404/93 (UL L 210, str. 28), je bila s to uredbo spremenjena ureditev trgovine z bananami s tretjimi državami, ker je bilo treba „izpolniti mednarodne obveznosti Skupnosti v okviru Svetovne trgovinske organizacije (STO) in do drugih podpisnic Četrte konvencije držav AKP ter EGS, hkrati pa doseči cilje skupne ureditve trga za banane“.
- 19 Uredba Komisije (ES) št. 2362/98 z dne 28. oktobra 1998 o podrobnih pravilih za izvedbo Uredbe št. 404/93 glede ureditve uvoza banan v Skupnost (UL L 293, str. 32) se uporablja od 1. januarja 1999.
- 20 Ker so Združene države Amerike menile, da nova skupnostna ureditev uvoza banan, ki je bila s tem uvedena, ohranja nezakonite elemente predhodne ureditve, ki ne spoštuje sporazumov STO in sklepa ORS z dne 25. septembra 1997, so

14. januarja 1999 v skladu s členom 22(2) DPPRS zahtevale, naj ORS dovoli prekinitve uporabe tarifnih koncesij in povezanih obveznosti na podlagi Splošnega sporazuma o carinah in trgovini (GATT) iz leta 1994 in Splošnega sporazuma o trgovini s storitvami (GATS) za Skupnost in njene države članice, ki znaša 520 milijonov USD trgovinske menjave.

21 Ker je Skupnost nasprotovala temu znesku in trdila, da načela in postopki iz člena 22(3) DPPRS niso bili spoštovani, je ORS 29. januarja 1999 odločil, da to vprašanje na podlagi člena 22(6) DPPRS predloži v arbitražo.

22 Z odločbo z dne 9. aprila 1999 so razsodniki presodili, da je več določb novega uvoznega režima SUT za banane v nasprotju z določbami sporazumov STO, in določili raven izničenja ali zmanjšanja koristi, ki so jo utrpele Združene države Amerike, na 191,4 milijona USD letno.

23 ORS je 19. aprila 1999 Združenim državam Amerike dovolil, da na uvoz iz Skupnosti odmerijo carine do letnega zneska trgovinske menjave v višini 191,4 milijona USD.

24 Istega dne so organi Združenih držav Amerike uvedli uvozno carinsko dajatev *ad valorem* po carinski stopnji 100 % za različne proizvode. Na tem seznamu proizvodov s poreklom iz Avstrije, Belgije, Finske, Francije, Nemčije, Grčije, Irske, Italije, Luksemburga, Portugalske, Španije, Švedske ali Združenega kraljestva so bili med drugim „svinčeno-kislinski akumulatorji, razen tistih, ki se uporabljajo za vžig batnih motorjev ali kot primarni vir energije za električna vozila“ ter „žepni artikli s plastično površino oziroma s površino, ojačano s plastiko“.

25 Skupnostna ureditev uvoza banan je bila ponovno spremenjena z Uredbo Sveta (ES) št. 216/2001 z dne 29. januarja 2001 o spremembi Uredbe št. 404/93 (UL L 31, str. 2).

26 Uvodne izjave od 1 do 6 Uredbe št. 216/2001 določajo:

- „(1) Z državami dobaviteljicami in drugimi zainteresiranimi stranmi je bilo opravljeno že veliko pogovorov, da bi se poravnali spori, izhajajoči iz uvoznega režima, ki ga uvaja Uredba (EGS) št. 404/93 [...], in da bi se upoštevali sklepi posebne skupine, ustanovljene v skladu s postopkom poravnave sporov [STO].
- (2) Analiza vseh možnosti, ki jih je predstavila Komisija, kaže na to, da uvedba srednjeročnega uvoznega sistema, ki temelji na uporabi carine ob ustrezni stopnji in uporabi preferencialne tarife za uvoz iz držav AKP, najučinkoviteje jamči, prvič, doseganje ciljev skupne ureditve trga v zvezi s proizvodnjo Skupnosti in povpraševanjem potrošnikov, drugič, skladnost s pravili mednarodnega trgovanja, in tretjič, preprečevanje nadaljnjih sporov.
- (3) Tak sistem pa je treba uvesti ob zaključku pogajanj s partnerji Skupnosti v skladu s postopki STO, zlasti člena XXVIII [GATT iz leta 1994] [...]
- (4) Do začetka veljavnosti tega režima naj se Skupnost oskrbuje na podlagi več tarifnih kvot, ki so odprte za uvoz vseh porekel in ki se upravljajo v skladu s priporočili [ORS] [...]

- (5) Zaradi pogodbenih obveznosti do držav AKP in potrebe po zagotovitvi primernih pogojev konkurenčnosti bi uporaba tarifne preference 300 EUR na tono za uvoz banan s poreklom iz teh držav, omogočila ohranitev teh trgovinskih tokov. To bo povzročilo zlasti uporabo dajatve nič za tovrstni uvoz v okviru [...] tarifnih kvot.
- (6) Komisija bi morala biti pooblaščenca, da začne pogajanja z državami dobaviteljicami, ki kažejo večje zanimanje za oskrbo trga Skupnosti, da bi dosegli sporazumno dodelitev prvih dveh tarifnih kvot. [...]"

²⁷ Združene države Amerike in Skupnost so 11. aprila 2001 sklenile dogovor, ki opredeljuje „sredstva, ki dopuščajo dolgoročno reševanje spora glede ureditve uvoza banan“ v Skupnosti. Ta dogovor določa, da je Skupnost dolžna „[vzpostaviti] izključno [le] carinsko ureditev za uvoz banan najpozneje do 1. januarja 2006“. Ta dokument določa ukrepe, ki jih mora sprejeti Skupnost v vmesnem obdobju, ki poteče 1. januarja 2006. V zamenjavo so se Združene države Amerike zavezale začasno prekiniti uvedbo dodatne carinske dajatve, katere odmera na skupnostni uvoz jim je bila dovoljena.

²⁸ Združene države Amerike so zaradi sprejetja Uredbe Komisije (ES) št. 896/2001 z dne 7. maja 2001 o podrobnih pravilih za uporabo Uredbe Sveta (EGS) št. 404/93 glede režimov uvoza banan v Skupnost (UL L 126, str. 6) prenehale uporabljati svojo dodatno carinsko dajatev. Od 1. julija 2001 sta bili njihovi uvozni dajatvi na stacionarne akumulatore in na žepne artikle s poreklom iz Skupnosti spuščeni na prvotni stopnji 3,5 % in 4,6 %.

Tožbi, vloženi pri Sodišču prve stopnje, postopek pred njim in izpodbijani sodbi*Tožbi*

- 29 FIAMM opravlja dejavnost zlasti na področju stacionarnih akumulatorjev, Fedon pa na področju etuijev za očala in dodatnih proizvodov iz skupine žepnih predmetov.
- 30 Ker sta FIAMM in Fedon šteli Skupnost za odgovorno za škodo, ki naj bi jima nastala, ker so bili ti proizvodi med tistimi, za katere so organi Združenih držav Amerike od 19. aprila 1999 do 30. junija 2001 določili dodatne carinske dajatve, sta pri Sodišču prve stopnje proti Svetu in Komisiji vložili odškodninski tožbi na podlagi določb člena 235 ES in člena 288, drugi odstavek, ES.
- 31 FIAMM in Fedon primarno navajata obstoj nepogodbene odgovornosti Skupnosti zaradi nezakonitega ravnanja njenih institucij. Kot izhaja iz točk 69 in od 92 do 95 sodbe FIAMM ter iz točk 63 in od 85 do 88 sodbe Fedon, sta glede očitane nezakonitega ravnanja natančneje navedli, da so bili, s tem ko Svet in Komisija nista sprejela sprememb skupnostne ureditve uvoza banan za njeno uskladitev z obveznostmi, ki jih je Skupnost prevzela na podlagi sporazumov STO, v roku, ki ga je določil ORS, kršeni načelo *pacta sunt servanda*, načeli varstva legitimnega pričakovanja in pravne varnosti, njune lastninske pravice in pravice gospodarske pobude ter nazadnje načelo dobrega upravljanja.

32 FIAMM in Fedon podredno med drugim navajata nepogodbeno odgovornost Skupnosti, tudi če njeni organi niso ravnali nezakonito.

Postopek pred Sodiščem prve stopnje

33 Iz točk od 48 do 59 sodbe FIAMM in iz točk od 48 do 55 sodbe Fedon izhaja, da je postopek pred Sodiščem prve stopnje potekal tako.

34 Tožba FIAMM je bila vložena 23. marca 2000 (zadeva T-69/00). S sklepom z dne 11. septembra 2000 je bilo Kraljevini Španiji odobreno, da intervenira v tej zadevi.

35 Tožba Fedon pa je bila vložena 18. junija 2001 (zadeva T-135/01).

36 Ti dve zadevi sta bili na predlog Komisije, ki je bil vložen v skladu s členom 51(1), drugi pododstavek, Poslovnika Sodišča prve stopnje, odstopljeni razširjenemu senatu petih sodnikov s sklepoma Sodišča prve stopnje z dne 4. julija in 7. oktobra 2002.

37 Zaradi prenehanja funkcij sodnika poročevalca, ki je bil prvotno določen v navedenih zadevah, je bil 13. decembra 2002 imenovan novi sodnik poročevalec.

38 Zadeva, v kateri je bila izrečena sodba FIAMM, ter zadevi Laboratoire du Bain proti Svetu in Komisiji (T-151/00) ter Grupe Fremaux in Palais Royal proti Svetu in Komisiji (T-301/00), v katerih sta bili izrečeni sodbi Sodišča prve stopnje z dne 14. decembra 2005, so bile s sklepom z dne 3. februarja 2003 združene za namene ustnega postopka. Obravnava teh zadev je bila 11. marca 2003.

39 Sodišče prve stopnje je s sklepoma z dne 23. marca in 1. aprila 2004 ponovno začelo ustni postopek v navedenih zadevah in je te zadeve ter povezani zadevi CD Carton-druck proti Svetu in Komisiji (T-320/00) ter Beamglow proti Parlamentu (T-383/00), v katerih sta bili izrečeni sodbi Sodišča prve stopnje z dne 14. decembra 2005, in sodbo Fedon predložilo velikemu senatu Sodišča prve stopnje. Teh šest zadev je bilo združenih s sklepom z dne 19. maja 2004 za namene ustnega postopka.

40 Obravnava je bila 26. maja 2004.

Izpodbijani sodbi

41 Sodišče prve stopnje je z izpodbijanimi sodbami zavrnilo tožbi FIAMM in Fedon.

42 Sodišče prve stopnje je najprej zavrnilo, v točkah od 84 do 150 sodbe FIAMM in od 77 do 143 sodbe Fedon, odškodninske tožbe teh tožečih strank, kolikor so temeljile na nepogodbeni odgovornosti zaradi nezakonitega ravnanja institucij Skupnosti.

43 V točki 100 sodbe FIAMM je navedeno:

„Tožeči stranki menita, da so vsa načela, ki jih toženi stranki nista spoštovali, prednostna in so namenjena varstvu posameznikov. Pred uvedbo ameriške dodatne dajatve je ureditev STO tožečima strankama neposredno zagotavljala pravico do uvoza njihovih proizvodov v Združene države ob plačilu prvotne uvozne dajatve po znižani stopnji 3,5 %. Če predpostavimo, da sporazumov STO ni mogoče šteti za neposredno uporabne, bi moral biti tak učinek priznan sklepu ORS [z dne 25. septembra 1997], s katerim je bila Skupnost obsojena, ki izpolnjuje vse pogoje, ki jih je za to določila sodna praksa Skupnosti.“

44 V točki 93 sodbe Fedon pa je navedeno:

„Tožeči stranki navajata da, tudi če je treba šteti, da sporazumi STO nimajo neposrednega učinka, bi moral biti tak učinek priznan sklepu ORS [z dne 25. septembra 1997], s katerim je bila Skupnost obsojena. Sodišče naj bi priznalo svojo pristojnost za nadzor zakonitosti ravnanja institucij Skupnosti, če so, kot v obravnavani zadevi, nameravale izvršiti posebno obveznost, ki so jo prevzele v okviru GATT.“

45 Z izrekom o predhodnem vprašanju o možnosti sklicevanja na pravila STO je Sodišče prve stopnje v točkah od 108 do 115 sodbe FIAMM in v točkah od 101 do 108 sodbe Fedon med drugim presodilo:

„108 [101] Preden začnemo preizkus zakonitosti ravnanja institucij Skupnosti, je treba odločiti glede vprašanja, ali sporazumi STO dajejo posameznikom v Skupnosti pravico, da se sklicujejo nanje v sodnem postopku, v katerem izpodbijajo veljavnost skupnostne ureditve, če je ORS odločil, da je tako ta kot

tudi ureditev, ki jo je Skupnost sprejela naknadno zaradi uskladitve z zadevnimi pravili STO, z njimi nezdržljiva.

- 109 [102] Tožeči stranki se glede tega sklicujeta na načelo *pacta sunt servanda*, ki se dejansko nahaja v številnih pravnih pravilih, ki jih morajo institucije Skupnosti spoštovati pri izvrševanju svojih nalog, in pomeni temeljno načelo vsakega pravnega reda in zlasti mednarodnega pravnega reda (sodba Sodišča z dne 16. junija 1998 v zadevi Racke, C-162/96, Recueil, str. I-3655, točka 49).
- 110 [103] Vendar načela *pacta sunt servanda* ni mogoče učinkovito uveljavljati proti toženima institucijama, saj v skladu z ustaljeno sodno prakso sporazumi STO načeloma, upoštevaje njihovo naravo in sistematiko, ne spadajo med pravila, ob upoštevanju katerih sodišče Skupnosti nadzira zakonitost ravnanja institucij Skupnosti (sodba Sodišča z dne 23. novembra 1999 v zadevi Portugalska proti Svetu, C-149/96, Recueil, str. I-8395, točka 47; sklep Sodišča z dne 2. maja 2001 v zadevi OGT Fruchthandelsgesellschaft, C-307/99, Recueil, str. I-3159, točka 24; sodbe Sodišča z dne 12. marca 2002 v zadevi Omega Air in drugi, C-27/00 in C-122/00, Recueil, str. I-2569, točka 93; z dne 9. januarja 2003 v zadevi Petrotub in Republica, C-76/00 P, Recueil, str. I-79, točka 53, in z dne 30. septembra 2003 v zadevi Biret International proti Svetu, C-93/02 P, Recueil, str. I-10497, točka 52).
- 111 [104] Dejansko Sporazum o ustanovitvi STO temelji na vzajemnosti in medsebojnih ugodnostih, kar ta sporazum razlikuje od sporazumov, ki jih je Skupnost sklenila s tretjimi državami in ki uvajajo določeno asimetrijo v obveznostih. Vendar ni sporno, da nekateri najpomembnejši trgovinski partnerji Skupnosti sporazumov STO ne uvrščajo med norme, ob upoštevanju katerih bi njihovi sodni organi nadzorovali zakonitost njihovih nacionalnih pravnih pravil. S tem bi torej tvegali, da nadzor zakonitosti ravnanja institucij Skupnosti ob upoštevanju teh norm povzroči neravnotežje pri uporabi pravil STO, pri čemer bi bili zakonodajni ali izvršilni organi Skupnosti prikrajšani za diskrecijo, ki jo imajo podobni organi trgovinskih partnerjev Skupnosti ([zgoraj navedena] sodba Portugalska proti Svetu, [...] točke od 42 do 46).

- 112 [105] Na drugi strani bi bila posledica naložitve obveznosti sodnim organom, da odstopijo od uporabe pravil notranjega prava, ki niso združljiva s sporazumi STO, to, da bi zakonodajnim in izvršilnim organom pogodbenih strank odvzela možnost, ki jo daje člen 22 DPPRS, in sicer najti čeprav začasno rešitev, doseženo s pogajanjem, z namenom doseči vzajemno sprejemljivo nadomestilo ([zgoraj navedena] sodba Portugalska proti Svetu, [...] točki 39 in 40).
- 113 [106] Iz tega izhaja, da morebitna kršitev pravil STO toženih institucij načeloma ne more povzročiti nastanka nepogodbene odgovornosti Skupnosti (sodbe Sodišča prve stopnje z dne 20. marca 2001 v zadevi Cordis proti Komisiji, T-18/99, Recueil, str. II-913, točka 51; Bocchi Food Trade International proti Komisiji, T-30/99, Recueil, str. II-943, točka 56, in T. Port proti Komisiji, T-52/99, Recueil, str. II-981, točka 51).
- 114 [107] Sodišče prve stopnje je pristojno za nadzor zakonitosti ravnanja toženih institucij ob upoštevanju pravil STO le v primeru, da je Skupnost skušala izpolniti določeno obveznost, prevzeto v okviru STO, ali v primeru, da akt Skupnosti izrecno napotuje na točno opredeljene določbe sporazumov STO (glede GATT 1947 glej sodbi Sodišča z dne 22. junija 1989 v zadevi Fediol proti Komisiji, 70/87, Recueil, str. 1781, točke od 19 do 22, in z dne 7. maja 1991 v zadevi Nakajima proti Svetu, C-69/89, Recueil, str. I-2069, točka 31, glede sporazumov STO pa [zgoraj navedeni] sodbi Portugalska proti Svetu, [...] točka 49, in Biret International proti Svetu, [...] točka 53).
- 115 [108] Vendar tudi če obstaja sklep ORS, s katerim je ugotovljena nezdružljivost ukrepov, ki jih je sprejela članica, s pravili STO, se nobena od teh dveh izjem v tem primeru ne uporablja.“

⁴⁶ Sodišče prve stopnje je nato navedlo razloge, zakaj je štelo, da ni mogoče uporabiti nobene od navedenih izjem.

47

Sodišče prve stopnje je glede izjeme, ki izhaja iz namena izpolnitve določene obveznosti, prevzete v okviru STO, presodilo tako, kot je navedeno v točkah 116, 121, 122 in od 125 do 137 sodbe FIAMM ter v točkah 109, 114, 115 in od 118 do 130 sodbe Fedon:

„116 [109] Skupnost s tem, da se je po sprejetju sklepa ORS z dne 25. septembra 1997 zavezala uskladiti se s pravili STO, ni nameravala prevzeti določene obveznosti v okviru STO, kar bi lahko upravičevalo izjemo od tega, da se pred sodiščem Skupnosti ni mogoče sklicevati na pravila STO, in mu dopustilo, da ob upoštevanju teh pravil opravi nadzor zakonitosti ravnanja institucij Skupnosti.

[...]

121 [114] DPPRS [...] vpleteni članici STO nudi več načinov za izvršitev priporočila ali sklepa ORS, s katerim je ugotovljena nezdružljivost ukrepa s pravili STO.

122 [115] Kadar takojšnji umik nezdružljivega ukrepa ni izvedljiv, DPPRS v členu 3(7) predvideva možnost, da se prikrajšani članici zagotovi nadomestilo ali dovoli, da v pričakovanju umika nezdružljivega ukrepa začasno preneha uporabo koncesij ali izpolnjevanje drugih obveznosti (glej [zgoraj navedeno] sodbo Portugalska proti Svetu, [...] točka 37).

[...]

- 125 [118] Tako tudi po izteku roka, določenega za uskladitev ukrepa, razglašenega za nezdržljivega s pravili STO, in po odobritvi in sprejetju nadomestnih ukrepov ali prekinitvi koncesij v skladu s členom 22(6) DPPRS ostajajo v vsakem primeru pogajanja med strankami v sporu pomembna.
- 126 [119] Člen 22(8) DPPRS tako poudarja začasnost prekinitve koncesij ali drugih obveznosti in omejuje trajanje ‚do ukinitve ukrepa, za katerega je bilo ugotovljeno, da ni združljiv z zadevnim sporazumom, dokler članica, ki mora uresničiti priporočila ali sklepe, ne zagotovi rešitve glede izničenja ali zmanjšanja koristi ali se ne doseže medsebojno zadovoljiva rešitev‘.
- 127 [120] Ta določba v skladu s členom 21(6) določa tudi, da ORS še naprej nadzoruje izvrševanje sprejetih priporočil ali sklepov.
- 128 [121] Kadar ni soglasja glede združljivosti ukrepov, sprejetih za uskladitev s priporočili in sklepi ORS, člen 21(5) DPPRS določa, da se o sporu odloči ‚s pomočjo teh postopkov reševanja sporov‘, kar vključuje iskanje rešitve, dosežene s pogajanjem med strankami.
- 129 [122] Načini reševanja sporov, določeni z DPPRS, niso bili izčrpani niti z iztekom roka, ki ga je ORS določil Skupnosti za uskladitev njene ureditve uvoza banan s sklepom ORS z dne 25. septembra 1997, niti s sklepom z dne 9. aprila 1999, s katerim so razsodniki ORS izrecno ugotovili nezdržljivost nove ureditve uvoza banan, sprejete z uredbama št. 1637/98 in št. 2362/98.

- 130 [123] V tem okviru bi lahko bila posledica nadzora sodišča Skupnosti nad zakonitostjo ravnanja toženih institucij ob upoštevanju pravil STO poslabšanje položaja pogajalcev Skupnosti pri iskanju vzajemno sprejemljive rešitve spora, ki je združljiva s pravili STO.
- 131 [124] V teh okoliščinah bi naložitev obveznosti sodnim organom, naj odstopijo od uporabe pravil notranjega prava, ki niso združljiva s sporazumi STO, zakonodajnim ali izvršilnim organom pogodbenih strank odvzela možnost, ki jo daje zlasti člen 22 DPPRS, in sicer najti čeprav začasno rešitev, doseženo s pogajanjem ([zgoraj navedena] sodba Portugalska proti Svetu, [...] točka 40).
- 132 [125] Tožeči stranki torej iz člena 21 in 22 DPPRS nepravilno sklepata, da ima član STO obveznost, da se v določenem roku uskladi s priporočili in sklepi organov STO, in trdita, da so sklepi ORS izvršilni naslov, razen če pogodbene stranke temu soglasno nasprotujejo.
- 133 [126] Poleg tega je Svet z novo spremembo ureditve uvoza banan, sprejeto z Uredbo št. 216/2001, nadaljeval usklajevanje različnih nasprotujočih si ciljev. Preambula Uredbe št. 216/2001 tako v uvodni izjavi 1 navaja, da je bilo opravljeno veliko pogovorov, zlasti da bi se ‚upoštevali sklepi posebne skupine‘, in v uvodni izjavi 2, da nova predvidena ureditev uvoza najučinkoviteje jamči tako ‚doseganje ciljev [SUT za banane] v zvezi s proizvodnjo v Skupnosti in povpraševanjem potrošnikov‘ kot ‚skladnost s pravili mednarodnega trgovanja‘.
- 134 [127] Združene države Amerike so v zameno za zavezo Skupnosti, da bo pred 1. januarjem 2006 vzpostavila zgolj tarifno ureditev za uvoz banan, v skladu

z dogovorom z dne 11. aprila 2001 začasno prekinile z odmero dodatne carinske dajatve.

135 [128] Vendar bi tak rezultat lahko ogrozil poseg sodišča Skupnosti, ki bi z namenom povrnitve škode, ki sta jo utrpeli tožeči stranki, opravilo nadzor zakonitosti zadevnega ravnanja toženih institucij ob upoštevanju pravil STO.

136 [129] Glede tega je treba poudariti, da, kot so to izrecno poudarile Združene države Amerike, dogovor z dne 11. aprila 2001 sam po sebi ne pomeni medsebojno dogovorjene rešitve v smislu člena 3(6) DPPRS in da vprašanje izvedbe priporočil in sklepov ORS Skupnosti 12. julija 2001, torej po vložitvi te tožbe, ostaja na dnevnem redu zasedanja ORS.

137 [130] Iz tega izhaja, da toženi instituciji s tem, da sta spremenili sporno skupnostno ureditev uvoza banan, nista nameravali izpolniti določenih obveznosti, ki izhajajo iz pravil STO, ob upoštevanju katerih je ORS ugotovil nezdržljivost te ureditve.“

⁴⁸ Sodišče prve stopnje je prav tako zavrnilo vsako uporabo izjeme, ki temelji na izrecnem napotilu na točno opredeljene določbe sporazumov STO, potem ko je v točkah 142 sodbe FIAMM in 135 sodbe Fedon ugotovilo, da „iz preambule različnih uredb, ki spreminjajo ureditev uvoza banan, ne izhaja, da se je zakonodajalec Skupnosti skliceval na posebne določbe sporazumov STO, medtem ko je nameraval to ureditev uskladiti s temi sporazumi.“

⁴⁹ Sodišče prve stopnje je torej v točkah 144 in 145 sodbe FIAMM ter točkah 137 in 138 sodbe Fedon ugotovilo, da „ne glede na to, da je ORS ugotovil nezdržljivost,

pravila STO v obravnavanem primeru bodisi zaradi posebnih obveznosti, katere naj bi Skupnost skušala izvršiti, bodisi zaradi izrecnega napotila na točno opredeljene določbe ne pomenijo norm, po katerih je mogoče presoјati zakonitost ravnanja institucij“, in da „tožeči stranki v svojem odškodninskem zahtevku ne moreta učinkovito trditi, da je ravnanje, ki se očita Svetu in Komisiji, v nasprotju s pravili STO“.

50 Ker je bilo v točki 146 sodbe FIAMM in točki 139 sodbe Fedon poudarjeno, da „[o]čitki tožečih strank glede kršitve načel varstva upravičenih pričakovanj in pravne varnosti, nespoštovanja lastninske pravice in gospodarske pobude in na koncu nespoštovanja načela dobrega upravljanja temeljijo na predpostavki, da ravnanje, ki se očita toženima institucijama, nasprotuje pravilom STO“, je Sodišče prve stopnje v točkah 147 in 140 navedenih sodb iz tega sklepalo, da „[k]er se ta pravila ne nahajajo med tistimi, po katerih sodišče Skupnosti nadzira zakonitost ravnanja institucij Skupnosti, je treba posledično tudi te očitke zavrni“.

51 Glede na zgornje ugotovitve je Sodišče prve stopnje v točki 149 sodbe FIAMM in točki 142 sodbe Fedon ugotovilo, da „[k]akor hitro nezakonitost ravnanja, ki se očita toženima institucijama, ni izkazana, eden izmed treh kumulativnih pogojev za obstoj nepogodbene odgovornosti Skupnosti zaradi nezakonega ravnanja njenih organov ni izpolnjen“. Zato je zavrnilo prvi tožbeni predlog tožečih strank.

52 Glede tožbenega predloga, ki temelji na ureditvi nepogodbene odgovornosti Skupnosti, tudi če ne gre za nezakonito ravnanje institucij, je Sodišče prve stopnje najprej potrdilo obstoj take ureditve v točkah od 157 do 160 sodbe FIAMM in v točkah od 150 do 153 sodbe Fedon. V zvezi s tem se je izrazilo tako:

- „157 [150] Kadar nezakonitost ravnanja, ki se ga kot v tem primeru pripisuje institucijama Skupnosti, ni ugotovljena, to ne pomeni, da podjetja, kot kategorija gospodarskih subjektov, ki nosi nesorazmerni del bremena, izhajajočega iz omejitve dostopa na izvozne trge, ne morejo v nobenem primeru dobiti nadomestila na podlagi nepogodbene odgovornosti Skupnosti (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 29. septembra 1987 v zadevi De Boer Buizen proti Svetu in Komisiji, 81/86, Recueil, str. 3677, točka 17).
- 158 [151] Dejansko na členu 288, drugi odstavek, ES temelji obveznost, ki Skupnosti nalaga povrnitev škode, ki jo povzročijo njene institucije na podlagi ‚splošnih načel, ki so skupna pravnim ureditvam držav članic‘, ne da bi bil posledično obseg teh načel omejen le na ureditev nepogodbene odgovornosti Skupnosti za nezakonito ravnanje omenjenih institucij.
- 159 [152] Vendar nacionalne pravne ureditve nepogodbene odgovornosti posameznikom, čeprav v različnih obsegih, na posebnih področjih in na različne načine, dopuščajo, da v sodnem postopku prejmejo odškodnino za določeno škodo, tudi takrat, kadar nezakonito ravnanje povzročitelja škode ni podano.
- 160 [153] V primeru škode, povzročene z ravnanjem institucij Skupnosti, katerega nezakonitost ni dokazana, je lahko podana nepogodbena odgovornost Skupnosti, če so kumulativno izpolnjeni pogoji glede resničnosti škode, vzročne zveze med to in ravnanjem institucij Skupnosti ter neobičajne in posebne narave zadevne škode (sodba z dne 15. junija 2000 v zadevi Dorsch Consult proti Svetu in Komisiji, [C-237/98 P, Recueil, str. I-4549,] točka 19.“

53 Sodišče prve stopnje je nato ugotovilo obstoj take dejanske in gotove škode za tožeče stranke.

54 Poleg tega je presodilo, da obstaja neposredna vzročna zveza med ravnanjem toženih institucij na področju uvoza banan v Skupnost in škodo, ki je s tem nastala tožečim strankam.

55 Nazadnje je Sodišče prve stopnje ugotovilo, da škoda, ki je nastala FIAMM in Fedon, ni neobičajna, zaradi česar je zavrnilo njune predloge, ker so temeljili na sistemu odgovornosti Skupnosti, če njeni organi ne ravnavajo nezakonito.

56 Za oblikovanje te ugotovitve je Sodišče prve stopnje, zlasti v točkah 205 in 207 sodbe FIAMM ter v točkah 194 in 196 sodbe Fedon, presodilo:

„205 [194] [...] [T]reba [je] ugotoviti, da je možna prekinitev tarifnih koncesij, ki jo predvidevajo sporazumi STO, kar se je zgodilo v obravnavani zadevi, ena izmed sprememb, ki je inherentno povezana s sedanjim sistemom mednarodne trgovine. Zato morajo tveganje take spremembe nositi vsi gospodarski subjekti, ki se odločijo proizvajati na trgu ene izmed članic STO.“

[...]

207 [196] Poleg tega iz člena 22(3)(b) in (c) DPPRS, mednarodnega instrumenta, ki je bil ustrezno objavljen, kar zagotavlja, da so bili gospodarski subjekti Skupnosti z njim seznanjeni, izhaja, da članica STO, ki se pritožuje, lahko zahteva prekinitev koncesij ali drugih obveznosti v drugih sektorjih, kot so tisti, v katerih je ugotovitveni svet ali pritožbeni organ ugotovil kršitev zadevne članice, bodisi po istem sporazumu ali drugem sporazumu STO.“

Predlogi strank in postopek pred Sodiščem

57 Družbi FIAMM, v zadevi C-120/06 P, in Fedon, v zadevi C-121/06 P, predlagata razveljavitev sodbe FIAMM in razveljavitev sodbe Fedon. Obe navajata dva pritožbena razloga v utemeljitev svojih pritožb.

58 S prvim pritožbenim razlogom zatrjujeta, da izpodbijani sodbi nista obrazloženi in utemeljeni glede enega od glavnih argumentov, ki je temelj njunih tožb zaradi odgovornosti za nezakonito ravnanje Skupnosti, in sicer trditve o neposrednem učinku sklepov ORS.

59 Družbi FIAMM in Fedon z drugim pritožbenim razlogom zatrjujeta, da naj bi Sodišče prve stopnje z ugotovitvijo, da škoda, ki jima je nastala, ni neobičajna, in z zavrnitvijo njunega odškodninskega zahtevka, utemeljenega z ureditvijo odgovornosti, ki se uporabi, če organi Skupnosti ne ravnaajo nezakonito, podalo nezadostno obrazloženo razlago, ki vsebuje nelogičnosti in je v nasprotju z ustaljeno sodno prakso na tem področju.

60 Poleg tega obe Sodišču predlagata, naj:

– odloči o temelju, tako da jima prizna pravico do povračila škode, ki izhaja iz odgovornosti toženih strank za nezakonito ali zakonito ravnanje;

– v vsakem primeru naloži toženima strankama plačilo stroškov pritožbenega postopka in postopka na prvi stopnji.

61 Družbi FIAMM in Fedon podredno Sodišču predlagata, naj jima odobri pravično odškodnino zaradi nerazumno dolgega postopka pred Sodiščem prve stopnje in sprejme druge ukrepe in določbe, ki bi bili nujni iz razlogov pravičnosti.

62 Svet Sodišču predlaga, naj:

- nadomesti nekatere obrazložitve Sodišča prve stopnje oziroma deloma razveljavi izpodbijani sodbi, tako da razglasi, da se nepogodbena odgovornost Skupnosti ne uporablja, če ni nezakonitega ravnanja pri opustitvi zakonodajne dejavnosti, ali podredno, tako da razglasi, da ni elementov, ki pomenijo tako odgovornost;
- zavrne pritožbi kot neutemeljeni;
- pritožnicama naloži plačilo stroškov.

63 Komisija Sodišču predlaga, naj:

- zavrne pritožbi in spremeni, če je potrebno, obrazložitev izpodbijanih sodb;
- podredno, zavrne zahtevke za naložitev plačila odškodnine, vložene na prvi stopnji;

- povsem podredno, naj v skladu s členom 61 Statuta Sodišča vrne zadevi Sodišču prve stopnje, da se ponovno izvede postopek in določi višino škode, ki se lahko povrne;

- pritožnicama naloži plačilo stroškov.

⁶⁴ Kraljevina Španija v zadevi C-120/06 P, v kateri je predložila odgovor na tožbo kot stranka v postopku pred Sodiščem prve stopnje, in v zadevi C-121/06 P, v kateri nastopa kot intervenientka pred Sodiščem, Sodišču predlaga, naj:

- zavrne pritožbo v delu, v katerem se nanaša na odgovornost za nezakonito ravnanje toženih institucij;

- delno razveljavi izpodbijano sodbo in ugotovi neobstoj odgovornosti zaradi akta, ki je zakonit v pravnem redu Skupnosti, ali, podredno, zavrne pritožbo kolikor se nanaša na odgovornost toženih institucij zaradi zakonitega akta ali, prav tako podredno, zavrne odškodninski zahtevek zaradi zakonitega akta, ki sta ga pritožnici vložili;

- razglasi nedopustnost odškodninskega zahtevka, ki temelji na nerazumno dolgem postopku pred Sodiščem prve stopnje;

- pritožnicama naloži plačilo stroškov.

- 65 Družbama FIAMM in Fedon je bila zaradi vložitve odgovorov na tožbo s strani Sveta in Komisije v zadevah C-120/06 P in C-121/06 P ter vložitve odgovora na tožbo s strani Kraljevine Španije v zadevi C-120/06 P na njun predlog odobrena pravica do replike na podlagi člena 117(1) Poslovnika Sodišča.
- 66 Družba FIAMM je v zadevi C-120/06 P prek telefaksa v sodno tajništvo Sodišča posredovala repliko in odgovor na nasprotno pritožbo, ki jo je Svet vložil v roku, navedenem v členu 117(1) in (2) omenjenega poslovnika. Vendar izvirna različica teh odgovorov ni bila predložena v tajništvu Sodišča v desetdnevnem roku, navedenem v členu 37(6) tega poslovnika. Tako so bili ti odgovori, kot tudi njihovi izvirniki, ki so prepozno prispeli v tajništvo, izločeni iz postopka in vrnjeni družbi FIAMM.
- 67 Družba Fedon v zadevi C-121/06 P ni predložila replike niti odgovora na nasprotno pritožbo, ki jo je predložil Svet. Družba Fedon in Komisija sta poleg tega vložili pripombe glede intervencijske vloge Kraljevine Španije.

Prvi pritožbeni razlog iz glavnih pritožb

Trditve strank

- 68 Družbi FIAMM in Fedon s prvim pritožbenim razlogom zatrjujeta, da izpodbijani sodbi nista obrazloženi in utemeljeni glede na eno od glavnih trditev, navedenih v utemeljitev njunih tožb zaradi odgovornosti za nezakonito ravnanje Skupnosti.

69 Kot naj bi Sodišče prve stopnje poleg tega poudarilo v točki 100 sodbe FIAMM in v točki 93 sodbe Fedon, naj bi ti družbi med pisnim postopkom in na obravnavi vztrajali pri posebnih pravnih učinkih sklepa ORS z dne 25. septembra 1997, s katerim je bila obsojena Skupnost. Poleg tega naj bi navajali, da obstoj takega sklepa pomeni, ob dveh vrstah izjem, ki sta bili že določeni v zgoraj navedenih sodbah Fediol proti Komisiji in Nakajima proti Svetu, tretji primer, v katerem bi bilo treba dovoliti sklicevanje pred sodiščem Skupnosti na kršitev sporazumov STO, ki so jo storili organi Skupnosti, zlasti za izključne namene povrnitve škode.

70 Presoja Sodišča prve stopnje in zgolj sklicevanje na dotedanjo sodno prakso, navedeno v točkah od 110 do 112 sodbe FIAMM in v točkah od 103 do 105 sodbe Fedon, naj v zvezi s tem torej ne bi bila upoštevana, ker se navedena sodna praksa nanaša na drugačno vprašanje, v tem primeru na vprašanje, ali se je za namene nadzora zakonitosti predpisov Skupnosti in za razglasitev – če je potrebno – takih predpisov za neuporabljive mogoče sklicevati na materialni predpis v sporazumih STO.

71 Kot naj bi izhajalo zlasti iz točk 114 in 115 sodbe FIAMM ter iz točk 107 in 108 sodbe Fedon, naj bi Sodišče prve stopnje upoštevalo sklep ORS z dne 25. septembra 1997 le da bi odločilo, ali bi se glede na njen obstoj lahko ena od dveh izjem iz sodne prakse, če ni neposrednega učinka sporazumov STO, ki so bili do tedaj sklenjeni, lahko uporabila v obravnavani zadevi.

72 Sodišče prve stopnje naj s tem ne bi ustrezno upoštevalo navedbe družb FIAMM in Fedon, da je imela Skupnost po izteku razumnega roka, določenega za izvajanje sklepa ORS z dne 25. septembra 1997, na voljo le dve možnosti, namreč, da se uskladi s tem sklepom ali se z njim ne uskladi. V obravnavanem primeru naj torej ne bi obstajala prožnost sistema reševanja sporov STO, ki zlasti omogoča strankam, da poiščejo rešitev s pogajanjem, in na kateri naj bi temeljila sodna praksa, navedena v točkah 112

sodbe FIAMM in 105 sodbe Fedon, v skladu s katero ni mogoč nadzor zakonitosti predpisov Skupnosti v zvezi s sporazumi STO. V teh okoliščinah torej ni razlogov, da se ne bi priznal neposredni učinek sklepa ORS.

- 73 Poleg tega ugotovitev nezakonitosti, ki se omejuje na sprejetje akta, ki ne upošteva sklepa ORS z dne 25. septembra 1997, v predpisanem roku, naj ne bi zahtevala preizkusa vsebine zadevnega ukrepa Skupnosti in zato ne more vplivati na način, kako se Skupnost odloči prekiniti to nezakonitost, ker ostane mogoča vsaka rešitev, če je skladna s sporazumi STO in jo sprejme nasprotna stran.
- 74 Sodišče prve stopnje naj poleg tega ne bi ustrezno upoštevalo argumentacije družb FIAMM in Fedon, v skladu s katero, za razliko od tožbe za razglasitev ničnosti ali predloga za sprejetje predhodne odločbe glede presoje veljavnosti, odškodninska tožba ne more povzročiti razveljavitve ali neuporabe zadevnega akta Skupnosti, niti – posledično – onemogočiti podpisnicam sporazumov STO, da bi našle rešitev s pogajanjem. Ta argumentacija naj bi bila še toliko bolj upoštevana, ker se v obravnavani zadevi odškodninski zahtevek preizkuša po rešitvi spora.
- 75 Te iste ugotovitve naj bi upravičile nesporejete navedbe iz točke 111 sodbe FIAMM in točke 104 sodbe Fedon, da sporazumi STO temeljijo na vzajemnosti in medsebojnih ugodnostih.
- 76 Svet meni, da je Sodišče prve stopnje dobro preizkusilo možnost sklicevanja na pravila STO skupaj s sklepom ORS z dne 25. septembra 1997, kot naj bi izhajalo zlasti iz točke 129 sodbe FIAMM in 122 sodbe Fedon.

- 77 Izpodbijani sodbi naj bi bili poleg tega v skladu s sodno prakso, na podlagi katere sporazumi STO načeloma niso med pravili, po katerih Sodišče nadzira zakonitost aktov institucij Skupnosti, in naj bi Sodišče prve stopnje torej pravilno presodilo, da se v obravnavani zadevi ne uporabi nobena od dveh dopustnih izjem od tega načela.
- 78 Ker cilj sporazumov STO ni dajanje pravic posameznikom, tudi morebitna kršitev navedenih sporazumov ne more naložiti odgovornosti Skupnosti, saj bi se s tem ogrozil maneverski prostor, ki ga imajo članice STO za to, da se ali se ne uskladijo s sklepom ORS.
- 79 Svet poleg tega meni, da je razlikovanje, ki ga delajo tožeče stranke med pravnimi učinki v zvezi s sklepom ORS in učinki materialnih predpisov, katerih kršitev je bila ugotovljena s tem sklepom, umetno. Tak sklep bi se namreč lahko upošteval v okviru odškodninske tožbe le, če je bil predhodno ugotovljen neposredni učinek navedenih materialnih predpisov.
- 80 Komisija meni, da družbi FIAMM in Fedon na prvi stopnji nikakor nista navajali možnosti neposrednega sklicevanja na sklep ORS kot posebno in samostojno teorijo, ki bi omogočala dokazati nezakonitost ravnanja Skupnosti, niti nista na to osredotočili svoje argumentacije. Ti stranki naj bi v bistvu uveljavljali klasično argumentacijo, da bi dokazali, da so bila, s tem ko predpisi Skupnosti niso bili prilagojeni za usklajitev s sporazumi STO v skladu s sklepom ORS z dne 25. septembra 1997, kršena pravna pravila višje veljave.
- 81 Družbi FIAMM in Fedon naj bi se zgolj podredno omejili na zatrjevanje, da bi moral imeti sklep ORS z dne 25. septembra 1997 neposredni učinek, če se sporazumi STO ne uporabljajo neposredno, ne da bi kakorkoli razvili ali drugače utemeljili to trditev.

- 82 Sodišče prve stopnje, ki naj poleg tega ne bi bilo zavezano izreči se o vsaki navedbi tožečih strank, naj bi torej ustrezno upoštevalo argumentacijo družb FIAMM in Fedon, pri čemer se je v točkah od 108 do 150 sodbe FIAMM in v točkah od 101 do 143 sodbe Fedon osredotočilo predvsem na preizkus ravnanja institucij Skupnosti, vendar ne brez sklicevanja na učinke sklepa ORS z dne 25. septembra 1997 v točkah 108 in 144 sodbe FIAMM ter v točkah 101 in 137 sodbe Fedon. Glede na obrazložitev, tudi implicitno, izpodbijanih sodb, bi družbi FIAMM in Fedon lahko razumeli razloge, zaradi katerih je Sodišče prve stopnje presodilo, da nezakonito ravnanje institucij, tudi po sklepu ORS, ni bilo dokazano.
- 83 Če bi Sodišče kljub temu presodilo, da je obrazložitev izpodbijanih sodb nezadostna, bi lahko potrdilo njun izrek z dopolnitvijo te obrazložitve.
- 84 Na vprašanje, ali se posamezniki, ki jim je nastala škoda, lahko pri izpodbijanju veljavnosti predpisov Skupnosti sklicujejo na sporazume STO, če je bila s sklepom ORS ugotovljena neskladnost teh predpisov z navedenimi sporazumi in če se je iztekel razumni rok, določen za uskladitev s tem sklepom, naj bi Sodišče odgovorilo nikalno v sodbi z dne 1. marca 2005 v zadevi Van Parys (C-377/02, ZOdl., str. I-1465).
- 85 Vsako razlikovanje med nadzorom zakonitosti ravnanja Skupnosti za namene neveljavnosti oziroma takim nadzorom za namene povrnitve škode bi bilo v zvezi s tem neupoštevno. Poleg tega bi povrnitev škode industriji, ki so jo prizadeli prekinitveni ukrepi, ki so skladni s sporazumi STO, škodila izravnavi koncesij, h kateri prispevajo ti ukrepi, in s tem vzajemnosti.
- 86 Kraljevina Španija prav tako meni, da izpodbijani sodbi izpolnjujeta obveznost obrazložitve. Sodišče prve stopnje naj bi namreč v točki 100 sodbe FIAMM in v točki 93 sodbe Fedon navajalo trditev družb FIAMM in Fedon o neposrednem učinku sklepa ORS, ter naj bi v točkah od 116 do 150 sodbe FIAMM ter v točkah od 109 do 143 sodbe Fedon ovrglo to trditev pri obravnavi vprašanja, ali obstoj takega sklepa

pooblašča sodnika Skupnosti za nadzor zakonitosti ravnanja institucij Skupnosti glede predpisov STO.

- 87 Poleg tega naj Sodišče prve stopnje ne bi napačno uporabilo prava, s tem da je ugotovilo, da v obravnavani zadevi ni mogoče opraviti takega nadzora. Zlasti bi tveganje za Skupnost, da se izpostavi tožbam zaradi odgovornosti, oslabilo njen položaj in jo prisililo, da ne uporabi možnosti, da izčrpa vse oblike postopka reševanja sporov, vključno z morebitnim sprejetjem povračilnih ukrepov za nasprotno stran in naknadno iskanje rešitve.
- 88 Poleg tega nikakor naj ne bi bilo mogoče pravno razlikovati, ali se nadzor zakonitosti ravnanja Skupnosti uporabi za namene razglasitve ničnosti ali za namene povrnitve škode, ker so merila za tak nadzor nespremenljiva in zlasti ker ne morejo biti odvisna od tega, ali škoda obstaja ali ne, oziroma od trenutka, ko se zatrjuje obstoj navedene škode.

Presoja Sodišča

- 89 Najprej je treba poudariti, kot je to storil generalni pravobranilec v točki 20 sklepnih predlogov, da, čeprav se prvi tožbeni razlog – glede na njegov naslov – nanaša na ugotovitev neobrazložitve izpodbijanih sodb, preizkus vsebine pritožb kaže, da obsegajo tudi očitke o temelju glede rešitve iz navedenih sodb, očitke, na katere bi morale ostati osredotočeno bistvo razprave, ki se je razvila med strankama med pisnim postopkom in med obravnavo. Za namene odločanja o prvem pritožbenem razlogu je treba tu razlikovati dva dela, ki jih vsebuje, pri čemer se prvi nanaša na neobrazložitev izpodbijanih sodb, drugi pa na to, da naj bi Sodišče prve stopnje napačno uporabilo

pravo glede pogojev, pod katerimi se lahko uveljavlja odgovornost Skupnosti zaradi nezakonitega ravnanja njenih organov.

Prvi del pritožbenega razloga

- ⁹⁰ Vprašanje, ali je obrazložitev sodbe Sodišča prve stopnje protislovna ali pomanjkljiva, pomeni pravno vprašanje, ki se kot tako sme uveljavljati v okviru pritožbe (glej zlasti sodbo z dne 11. januarja 2007 v zadevi Technische Glaswerke Ilmenau proti Komisiji, C-404/04 P, točka 90).
- ⁹¹ Vendar je treba v zvezi s tem poudariti, prvič, da, kot je Sodišče večkrat razsodilo, obveznosti Sodišča prve stopnje, da obrazloži svoje sodbe, ni mogoče razlagati, kot da pomeni, da je dolžno podrobno odgovoriti na vsako trditev, ki jo navede pritožnica, zlasti če ni dovolj jasna in natančna ter ne temelji na podrobnih dokazih (glej zlasti sodbi z dne 6. marca 2001 v zadevi Connolly proti Komisiji, C-274/99 P, Recueil, str. I-1611, točka 121, in z dne 11. septembra 2003 v zadevi Belgija proti Komisiji, C-197/99 P, Recueil, str. I-8461, točka 81, ter zgoraj navedeno sodbo Technische Glaswerke Ilmenau proti Komisiji, točka 90).
- ⁹² Preizkus tožb, ki sta jih vložili družbi FIAMM in Fedon pri Sodišču prve stopnje, kaže, najprej, da trditev glede morebitnega neposrednega učinka sklepa ORS z dne 25. septembra 1997 nikakor ni v tistem delu teh tožb, v katerem se želi dokazati obstoj kršitve oziroma možnost sklicevanja na to, da je Skupnost kršila sporazume STO. Ta trditev se namreč nahaja v tistem delu tožbe, ki se navezuje na dokazovanje, da so pravna pravila višje veljave, katerih kršitev se pri tem očita, in med katerimi so zlasti načelo *pacta sunt servanda* in sporazumi STO, „namenjeni varstvu posameznikov“, čeprav naj bi bil s tega vidika izpolnjen eden od pogojev, ki jih sodna praksa določa glede možnosti za uveljavljanje odgovornosti Skupnosti zaradi nezakonitega ravnanja njenih organov.

- 93 Poleg tega je bila z zgoraj navedenega vidika ta trditev izražena zelo podredno, ker sta družbi FIAMM in Fedon navajali zgolj, da če sporazumom STO ni mogoče priznati neposrednega učinka in narave pravila, ki štiti posameznike in ki iz njih izhaja, bi ju bilo treba priznati sklepom ORS.
- 94 Nazadnje, navedena trditev, ki se omenja – kar zadeva družbo FIAMM – v dveh točkah tožbe, ki obsega 177 točk, in – kar zadeva družbo Fedon – zgolj v opombi v spodnjem delu ene od strani, niti v navedenih tožbah niti v odgovorih na repliko, ki sta jih družbi FIAMM in Fedon naknadno predložili, nikakor ni posebej pojasnjena niti nima dodatne posebne argumentacije, ki bi jo utemeljila.
- 95 Iz zgoraj navedenega izhaja, da – v nasprotju s tem, kar navajata družbi FIAMM in Fedon v zelo specifičnih pojasnilih, ki jih posvečata temu vprašanju v okviru svojih pritožb, pod krinko predloga za preveritev obrazložitve izpodbijanih sodb – družbi FIAMM in Fedon v svojih tožbah pred Sodiščem prve stopnje nikakor nista jasno in natančno izpostavili, kot se to zahteva, da naj bi morebitni neposredni učinek, povezan s sklepi ORS, upravičeval, da se kršitev teh sklepov navede kot nova oziroma tretja izjema od načela nemožnosti sklicevanja na sporazume STO za namene nadzora zakonitosti sekundarnih aktov Skupnosti. Nasprotno, kot izhaja iz tožbe družbe Fedon in replike družbe FIAMM, sta se ti tožeči stranki izrecno sklicevali na eno od dveh izjem, ki sta običajno dopuščeni za ta neobstoje možnosti sklicevanja, z navedbo, da naj bi Skupnost v tem primeru navajala, da namerava izpolniti posebno obveznost, ki je zajeta v okviru GATT.
- 96 Drugič, treba je tudi opozoriti, da obveznost obrazložitve Sodišču prve stopnje ne nalaga, da zagotovi razlago, ki bi izčrpno in posamično sledila ugotovitvam, ki jih navajajo stranke v sporu; obrazložitev je torej lahko implicitna, če zadevnim osebam omogoča, da se seznanijo z razlogi, zakaj Sodišče prve stopnje ni sprejelo njihovih argumentov, Sodišču pa omogoča, da razpolaga z dovolj elementi za izvajanje nadzora (glej zlasti sodbi z dne 7. januarja 2004 v združenih zadevah Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P in C-219/00 P, Recueil, str. I-123, točka 372, in z dne 25. oktobra 2007 v zadevi Komninou in drugi proti Komisiji, C-167/06 P, ZOdl., str. I-141, točka 22).

- 97 Iz točke 108 sodbe FIAMM in točke 101 sodbe Fedon najprej izhaja, da je Sodišče prve stopnje v tem primeru nameravalo odločiti o vprašanju, ali sporazumi STO, vključno z DPPRS in njegovimi določbami za izvajanje sklepov ORS, dajejo posameznikom pravico, da se sklicujejo nanje v sodnem postopku, v katerem izpodbijajo veljavnost skupnostne ureditve, „če je ORS odločil, da je tako ta kot tudi ureditev, ki jo je Skupnost sprejela naknadno zaradi uskladitve z zadevnimi pravili STO, z njimi nezdržljiva“.
- 98 Nato je Sodišče prve stopnje, s sklicevanjem tudi na tako opredeljene „sporazume STO“, v točkah od 110 do 112 sodbe FIAMM in v točkah od 103 do 105 sodbe Fedon, odločilo, da – v skladu z ustaljeno sodno prakso in iz razlogov, ki jih navaja – navedeni sporazumi načeloma ne spadajo med pravila, ob upoštevanju katerih sodišče Skupnosti nadzira zakonitost ravnanja institucij Skupnosti.
- 99 Nazadnje je treba poudariti, da izpodbijani sodbi dejansko posvečata veliko pojasnil pravnemu pomenu, ki ga je mogoče pripisati sklepu ORS, zlasti v primeru, ko se izteče rok, določen za izvršitev tega sklepa.
- 100 Čeprav ni dvoma, da so navedena pojasnila v besedilu izpodbijanih sodb, v katerih Sodišče prve stopnje presoja, ali se ena od dveh izjem od načela nemogućnosti sklicevanja posameznikov na sporazume STO, ki ju sodna praksa običajno dopušča, lahko uporabi v obravnavani zadevi, je res, da je s presojo Sodišča prve stopnje v tem primeru implicitno, vendar nesporno, odgovorjeno na konkretne argumente, za katere se mu v pritožbah očita, da jih ni obravnavalo.
- 101 Tako zlasti iz točk od 129 do 131 sodbe FIAMM in točk od 122 do 124 sodbe Fedon izhaja, da je Sodišče prve stopnje v okviru preizkusa upoštevni določb DPPRS med drugim odločilo, da iztek roka, ki je bil določen Skupnosti za uskladitev njene ureditve uvoza banan s sklepom ORS z dne 25. septembra 1997, ne pomeni, da so bile izčrpane vse oblike rešitve sporov, ki so na voljo na podlagi DPPRS. Sodišče prve stopnje

je v zvezi s tem tudi navedlo, da bi nadzor nad zakonitostjo ravnanja toženih institucij lahko povzročil poslabšanje položaja pogajalcev Skupnosti pri iskanju vzajemno sprejemljive rešitve spora, ki je združljiva s pravili STO, in bi v tem primeru zakonodajnim ali izvršilnim organom pogodbene stranke odvzel možnost, ki jo daje zlasti člen 22 DPPRS, in sicer najti rešitev, doseženo s pogajanjem, pa čeprav začasno.

102 Poleg tega je treba poudariti, da je Sodišče prve stopnje v točkah 132 sodbe FIAMM in 125 sodbe Fedon zaključilo analizo v zvezi s tem z odločitvijo, da sta tožeči stranki torej iz člena 21 in 22 DPPRS nepravilno sklepali, da ima članica STO obveznost, da se v določenem roku uskladi s priporočili in sklepi organov STO, in trdili, da so sklepi ORS izvršljivi, razen če pogodbene stranke temu soglasno nasprotujejo.

103 S tem se je Sodišče prve stopnje vsaj implicitno izreklo glede trditve tožečih strank, da bi bilo treba priznati neposredni učinek takim priporočilom oziroma takim sklepom, če se je iztekel rok, določen za njihovo izvršitev.

104 Iz zgoraj navedenega izhaja, da je z obrazložitvijo izpodbijanih sodb zadostno odgovorjeno na argumentacijo tožečih strank na prvi stopnji in da ta med drugim Sodišču omogoča izvajanje sodnega nadzora, tako da je treba prvi del tožbenega razloga razglasiti za neutemeljenega.

Drugi del pritožbenega razloga

- 105 Glede drugega dela prvega pritožbenega razloga, ki se nanaša na napačno uporabo prava glede pogojev, pod katerimi se lahko uveljavlja odgovornost zaradi nezakonitega ravnanja Skupnosti, je treba poudariti naslednje.
- 106 V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča, iz člena 288, drugi odstavek, ES izhaja, da sta vzpostavitev nepogodbene odgovornosti Skupnosti in uveljavljanje pravice do povračila nastale škode odvisna od izpolnitve vseh pogojev glede nezakonitosti ravnanja, ki se očita institucijam, dejanske škode in obstoja vzročne zveze med tem ravnanjem in navedeno škodo (glej zlasti sodbi z dne 29. septembra 1982 v zadevi *Oleifici Mediterranei* proti EGS, 26/81, Recueil, str. 3057, točka 16, in z dne 15. septembra 1994 v zadevi *KYDEP* proti Svetu in Komisiji, C-146/91, Recueil, str. I-4199, točka 19).
- 107 V tem primeru sta tožeči stranki v utemeljitev zahtevka za povrnitev škode pred Sodiščem prve stopnje navajali, da so institucije Skupnosti ravnale nezakonito in s tem krivdno, ker niso v razumnem roku, ki je bil v ta namen določen Skupnosti, potem ko je bila s sklepom ORS ugotovljena neskladnost zakonodaje Skupnosti s sporazumi STO, uskladile te zakonodaje z navedenimi sporazumi.
- 108 V zvezi s tem je treba opozoriti, da učinkov – v Skupnosti – določb sporazuma, ki ga je Skupnost sklenila s tretjimi državami, ni mogoče opredeliti, ne da bi pri tem upoštevali mednarodni izvor zadevnih določb. V skladu z načeli mednarodnega prava se institucije Skupnosti, ki so pristojne za pogajanje in sklepanje takega sporazuma, lahko sporazumejo z zadevnimi tretjimi državami o učinkih, ki jih morajo imeti določbe tega sporazuma v notranjem redu pogodbenih strank. Ker to vprašanje ni bilo izrecno urejeno v navedenem sporazumu, morajo o njem odločiti pristojna sodišča in zlasti Sodišče v okviru svoje pristojnosti na podlagi Pogodbe ES, enako kot o vsakem drugem vprašanju o razlagi uporabe zadevnega sporazuma v Skupnosti (glej zlasti sodbo z dne 26. oktobra 1982 v zadevi *Kupferberg*, 104/81, Recueil,

str. 3641, točka 17, in zgoraj navedeno sodbo Portugalska proti Svetu, točka 34), pri čemer se opira zlasti na duh, shemo ali besedilo tega sporazuma (glej v tem smislu sodbo z dne 5. oktobra 1994 v zadevi Nemčija proti Svetu, C-280/93, Recueil, str. I-4973, točka 110).

- 109 Zato je še zlasti naloga Sodišča, da na podlagi predvsem zgoraj navedenih meril določi, ali določbe mednarodnega sporazuma dajejo posameznikom v Skupnosti pravico, da se sklicujejo nanje v sodnem postopku, v katerem izpodbijajo veljavnost akta Skupnosti (glej v zvezi z GATT iz leta 1947 sodbo z dne 12. decembra 1972 v združenih zadevah International Fruit Company in drugi, od 21/72 do 24/72, Recueil, str. 1219, točka 19).
- 110 V zvezi s tem zlasti iz sodne prakse Sodišča izhaja, da Sodišče meni, da lahko veljavnost zakonodaje Skupnosti z vidika mednarodne pogodbe presoja le, če temu ne nasprotujeta narava in sistematika te pogodbe in če se določbe glede na njihovo vsebino izkažejo za nepogojne in dovolj jasne (glej zlasti sodbo z dne 3. junija 2008 v zadevi Intertanko in drugi, C-308/06, ZOdl., str. I-4057, točka 45, in navedena sodna praksa).
- 111 Glede sporazumov STO iz ustaljene sodne prakse natančneje izhaja, da ti sporazumi, upoštevajoč njihovo naravo in sistematiko, v načelu niso med pravili, ki jih Sodišče upošteva pri nadzoru zakonitosti aktov institucij Skupnosti (glej zlasti zgoraj navedene sodbe Portugalska proti Svetu, točka 47; Biret International proti Svetu, točka 52, in Van Parys, točka 39).
- 112 Sodišče mora nadzorovati zakonitost akta Skupnosti glede na pravila STO le kadar Skupnost namerava izpolniti posebno obveznost, ki jo je sprejela v okviru STO, ali ko akt Skupnosti izrecno napotuje na natančne določbe sporazumov STO (glej zgoraj navedeni sodbi Biret International proti Svetu, točka 53, in Van Parys, točka 40, in navedena sodna praksa).

- 113 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je Sodišče že razsodilo, da ni cilj skupne ureditve trgov za banane, kot je bila vzpostavljena z Uredbo št. 404/93 in nato spremenjena, zagotoviti izvajanje – v pravnem redu Skupnosti – posebne obveznosti, ki je bila sprejeta v okviru GATT, in tudi izrecno ne napotuje na njegove natančne določbe (zgoraj navedeni sklep OGT Fruchthandelsgesellschaft, točka 28).
- 114 Sodišče je še zlasti glede Uredbe št. 1637/98 in uredb, sprejetih za njeno uporabo, v točki 52 zgoraj navedene sodbe Van Parys navedlo, da te ne napotujejo izrecno na natančne določbe sporazumov STO.
- 115 V tej sodbi je Sodišče tudi razsodilo, da čeprav se je Skupnost zavezala, da se po sprejetju sklepa ORS z dne 25. septembra 1997 uskladi s pravili STO in še zlasti s členoma I(1) in XIII GATT iz leta 1994, Skupnost ni nameravala sprejeti posebne obveznosti v okviru STO, ki lahko upraviči izjemo glede tega, da se pred sodiščem Skupnosti ni mogoče sklicevati na pravila STO in omogoči, da slednje nadzoruje zakonitost Uredbe št. 1637/98 in uredb, sprejetih za njeno uporabo, glede na ta pravila (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Van Parys, točki 41 in 52).
- 116 Treba je opozoriti, da je odločilni dejavnik na tem področju dejstvo, da rešitev sporov glede prava STO deloma temelji na pogajanjih med pogodbenimi strankami. Umik nezakonitih ukrepov je nedvomno rešitev, ki jo priporoča to pravo, vendar to pravo dovoljuje tudi uporabo drugih rešitev (zgoraj navedena sodba Omega Air in drugi, točka 89).
- 117 Sodišče je v točki 51 zgoraj navedene sodbe Van Parys razsodilo, da iztek roka, ki ga je določil ORS za uveljavitev svojega sklepa z dne 25. septembra 1997, ne pomeni, da je Skupnost izčrpala možnosti, ki jih določa DPPRS za rešitev spora med njo in drugimi strankami. V takih okoliščinah bi lahko dejstvo, da se sodišču Skupnosti samo zaradi izteka tega roka naloži nadzor zakonitosti ukrepov Skupnosti glede na pravila STO,

oslabilo položaj Skupnosti pri iskanju vzajemno sprejemljive rešitve spora v skladu z navedenimi pravili (zgoraj navedena sodba Van Parys, točka 51).

- 118 Z navajanjem zlasti dogovora, sklenejenega 11. aprila 2001 z Združenimi državami Amerike, je Sodišče še posebej poudarilo, da bi bila taka rešitev, s katero je Skupnost skušala uskladiti svoje obveznosti iz sporazumov STO s temi, sprejetimi za države AKP, kot tudi z zahtevami, neločljivo povezanimi s skupno kmetijsko politiko, lahko združljiva z možnostjo, ki jo ima sodni organ Skupnosti glede nadzora zakonitosti zadevnih ukrepov Skupnosti glede na pravila STO ob izteku razumnega roka, ki ga je določil ORS (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Van Parys, točki 49 in 50).
- 119 Poleg tega je Sodišče tudi opozorilo, da bi priznanje, da naloga zagotavljanja skladnosti prava Skupnosti s pravili STO pripada neposredno sodišču Skupnosti, prikrajšalo zakonodajne in izvršilne organe Skupnosti za manevrski prostor, ki ga imajo podobni organi trgovinskih partnerjev Skupnosti. Ni dvoma, da so nekatere pogodbenice, ki so med najpomembnejšimi trgovinskimi partnerji Skupnosti, glede na predmet in cilj sporazumov STO zaključile, da slednji niso med pravili, ki jih uporabijo njihovi sodni organi pri preverjanju zakonitosti pravil njihovega nacionalnega prava. Takšen neobstoj vzajemnosti, če bi bil dopuščen, bi lahko povzročil tveganje, da pride ob uporabi pravil STO do neravnotežja (zgoraj navedena sodba Van Parys, točka 53).
- 120 Kot izhaja iz sodne prakse Sodišča, poleg tega ni treba razlikovati med tema različnima vidikoma, glede na to, da mora do nadzora zakonitosti ravnanja Skupnosti priti v okviru spora o razglasitvi ničnosti ali za namene odločanja o odškodninski tožbi (v zvezi z obdobjem pred iztekom razumnega roka, določenega za izvršitev sklepa ORS, glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Biret International proti Svetu, točka 62).

- 121 Po eni strani je namreč mogoče, kot je to poudarilo Sodišče, da možnost odškodninskih tožb ovira izvrševanje zakonodajne funkcije vsakič, ko splošni interes Skupnosti narekuje sprejetje zakonodajnih ukrepov, ki lahko neugodno vplivajo na interese posameznikov (sodbi z dne 25. maja 1978 v združenih zadevah Bayerische HNL Vermehrungsbetriebe in drugi proti Svetu in Komisiji, 83/76 in 94/76, 4/77, 15/77 in 40/77, Recueil, str. 1209, točka 5, in z dne 5. marca 1996 v združenih zadevah Brasserie du pêcheur in Factortame, C-46/93 in C-48/93, Recueil, str. I-1029, točka 45).
- 122 Po drugi strani pa lahko vsaka ugotovitev nezakonitosti akta Skupnosti s strani sodišča Skupnosti, tudi če do nje ne pride na podlagi pristojnosti za razglasitev ničnosti, ki jo ima ta sodnik na podlagi člena 230 ES, vpliva na stališče, ki ga mora sprejeti institucija, ki izda zadevni akt.
- 123 Tako je pravna posledica odločitve Sodišča, ko, v skladu z ustaljeno sodno prakso, v okviru postopka, sproženega na podlagi člena 234 ES, ugotovi neveljavnost akta, ki ga je sprejel organ Skupnosti, da pristojnim institucijam Skupnosti naloži, naj sprejmejo nujne ukrepe za popravo ugotovljene nezakonitosti, kar je v primeru ničnostne sodbe obveznost, ki je določena v členu 233 ES, ki se uporablja v enakem primeru po analogiji (glej zlasti sklep z dne 8. novembra 2007 v zadevi Fratelli Martini in Cargill, C-421/06, povzetek v ZOdl., str. I-152*, točka 52, in navedena sodna praksa).
- 124 Torej *a priori* ni mogoče šteti, da je treba ukrepati drugače, če obstaja sodba, izrečena v okviru odškodninskega spora, s katero je bila ugotovljena nezakonitost akta ali nezakonitost nedelovanja Skupnosti. Kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 49 sklepnih predlogov, vsaka ugotovitev nezakonitosti s strani sodišča Skupnosti, tudi če jo ugotovi v okviru odškodninskega spora, velja za pravnomočno in zato zavezuje zadevno institucijo, da sprejme nujne ukrepe za odpravo ugotovljene nezakonitosti.

- 125 Glede razlikovanja, ki ga tožeči stranki delata med „neposrednim učinkom“ predpisov STO, ki določajo vsebinske obveznosti, in „neposrednim učinkom“ sklepa ORS, pri čemer navajata, da bi posameznikom moralo biti omogočeno, da jim sodišče Skupnosti zagotovi nadzor zakonitosti ravnanja institucij Skupnosti ob upoštevanju sklepa ORS, oziroma če ni takega nadzora, da lahko intervenirajo v skladu s predpisi STO, katerih kršitev je bila ugotovljena z navedenim sklepom, je treba opredeliti, kar sledi.
- 126 Čeprav se Sodišču še ni bilo treba izreči o tem razlikovanju, iz njegove zgoraj navedene sodne prakse vendarle nujno izhaja, da razlikovanje ni potrebno.
- 127 Z odločitvijo, da se na predpise STO, katerih kršitev je bila ugotovljena s sklepom ORS, namreč ni mogoče, kljub izteku roka, določenega za izvršitev tega sklepa, sklicevati pred sodiščem Skupnosti z namenom, da bi to sodišče opravilo nadzor zakonitosti ravnanja institucij Skupnosti glede navedenih predpisov, je Sodišče nujno izključilo, da bi do takega nadzora prišlo na podlagi samega sklepa ORS.
- 128 Sklepa ORS, ki nima drugega namena kot izreči se o skladnosti ravnanja države članice STO z obveznostmi, ki jih je v tem okviru prevzela ta članica, načeloma ni mogoče razlikovati od materialnih predpisov, ki izhajajo iz teh obveznosti in glede katerih izvaja tak nadzor, razen če gre za opredelitev, ali se je za namene nadzora zakonitosti ravnanja institucij Skupnosti mogoče pred sodiščem Skupnosti sklicevati na kršitev navedenih predpisov oziroma sklepa ali ne (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Biret International proti Svetu, točka 67).
- 129 Tako kot materialni predpisi, ki jih vsebujejo sporazumi STO, tudi priporočilo ali sklep ORS, s katerim je bila ugotovljena kršitev navedenih predpisov, ne moreta, ne glede na to, kakšen je pravni pomen takih priporočil oziroma sklepa, za posameznike ustvariti pravice, da se nanju sklicujejo pred sodiščem Skupnosti za namene pridobitve nadzora zakonitosti ravnanja institucij Skupnosti.

- 130 Po eni strani namreč, kot izhaja iz točk od 113 do 124 te sodbe, ugotovitve, povezane z naravo sporazumov STO ter z vzajemnostjo in prožnostjo, ki je značilna zanje, veljajo tudi potem, ko so bile sprejete s takimi sklepi ali priporočili, in potem, ko se je iztekel razumni rok za njihovo izvršitev. Institucije Skupnosti obdržijo zlasti določeno polje proste presoje in pogajanj nasproti svojim poslovnim partnerjem z namenom, da se sprejmejo ukrepi, namenjeni izpolnjevanju teh sklepov oziroma priporočil, in to je treba ohraniti.
- 131 Po drugi strani je treba poudariti, kot izhaja iz člena 3(2) DPPRS, da priporočila in sklepi ORS ne morejo razširiti ali zmanjšati pravic in obveznosti, navedenih v zadevnih sporazumih. Iz tega med drugim izhaja, da sklep ORS, s katerim je bila ugotovljena kršitev take obveznosti, ne more povzročiti obveznosti podpisnice sporazumov STO, da prizna posameznikom pravico, ki je nimajo na podlagi teh sporazumov, če ni takega sklepa.
- 132 V zvezi s tem je treba zlasti opozoriti, da je Sodišče glede določb GATT iz leta 1994, katerih kršitev je v tem primeru ugotovil ORS, že razsodilo, da določbe tega sporazuma nimajo neposrednega učinka in posameznikom ne podeljujejo pravic, ki bi jih lahko ti neposredno uveljavljali pri sodišču na podlagi prava Skupnosti (glej v tem smislu zgoraj navedeni sklep OGT Fruchthandelsgesellschaft, točki 25 in 26).
- 133 Iz zgornjih ugotovitev izhaja, da je Sodišče prve stopnje pravilno odločilo, da ne glede na iztek roka, določenega za izvršitev sklepa ORS, sodnik Skupnosti ne more v okoliščinah obravnavane zadeve opraviti nadzora zakonitosti ravnanja institucij Skupnosti glede na predpise STO.
- 134 Ker prvi pritožbeni razlog torej ni utemeljen z nobenim od svojih dveh delov, ga je treba zavrniti.

Drugi pritožbeni razlog iz glavnih pritožb, nasprotne pritožbe in zahteva za nadomestitev obrazložitve

Trditve strank

- 135 Družbi FIAMM in Fedon z drugim pritožbenim razlogom zatrjujeta, da je Sodišče prve stopnje svojo odločitev, v okviru preizkusa njunih zahtev, vloženih zaradi nekrivdne odgovornosti Skupnosti, da njuna škoda ni neobičajna, nelogično obrazložilo in da je kršilo nekatera načela iz sodne prakse, ki so že dobro ustaljena.
- 136 Sodišče prve stopnje naj bi z izpodbijanima sodbama zlasti kršilo dvojno zahtevo, po kateri mora škoda, zato da se lahko opredeli za običajno, biti predvidljiva in sama po sebi del dejavnosti v zadevnem sektorju.
- 137 Družbi FIAMM in Fedon namreč menita, da naj škoda, povzročena s carinskimi sankcijami, ki jih je sprejela tretja država v sektorju industrijskih akumulatorjev oziroma etuijev za očala, zaradi spora v sektorju banan, ne bi bila sama po sebi del prvih dveh navedenih sektorjev, o čemer naj bi pričal zlasti člen 22(3)(a) DPPRS. Takšna škoda naj bi bila toliko manj predvidljiva, ker naj bi imela nov kaznovalni značaj in ker v zgodovini GATT in STO ni bila poznana v odnosih med Skupnostjo in Združenimi državami Amerike.
- 138 Razlaga Sodišča prve stopnje, v skladu s katero naj nastala škoda ne bi bila neobičajna, če člen 22(3) DPPRS dovoljuje sprejetje povračilnih ukrepov, je protislovná. To, da se škoda šteje za običajno, ker je posledica akta, ki ga odobrava veljavno pravo,

bi namreč zanikalo možnost, da bi bila škoda, povzročena z zakonitim aktom, lahko podlaga za odgovornost, kar pa je bilo priznано v izpodbijanih sodbah.

¹³⁹ Svet meni, da je Sodišče prve stopnje pravilno razsodilo, da navedena škoda izhaja iz običajnih tveganj, ki jih mora izvoznik sprejeti v trenutnem položaju ureditve svetovne trgovine.

¹⁴⁰ Vendar pa izpodbija nekatere obrazložitve izpodbijanih sodb in Sodišču predlaga, naj v zvezi s tem nadomesti nekatere obrazložitve z drugačnimi oziroma naj o nasprotnih pritožbah, ki jih je Svet vložil v zvezi s tem, odloči tako, da navedene sodbe delno razveljavi.

¹⁴¹ Prvič, ker naj bi komaj polovica pravnih redov držav članic navedla možnost, ki je poleg tega strogo omejena, pridobitve povračila škode, ki izhaja iz nekaterih zakonitih aktov državnega organa, Svet izpodbija trditev iz točk 160 sodbe FIAMM in 153 sodbe Fedon, v skladu s katero naj bi obstajalo splošno načelo, ki je skupno državam članicam in ki omogoča uveljavljanje odgovornosti Skupnosti, tudi če njeni organi niso ravnali nezakonito.

¹⁴² Tudi če se tako načelo lahko dokaže, naj bi Sodišče v vsakem primeru napačno ugotovilo, da bi se to načelo v primeru, kot je obravnavani, lahko uveljavljalo, zlasti, ker naj bi:

- odgovornost za zakonodajno opustitev ogrožala prosto izbiro, ki je sama po sebi zajeta v pravici Komisije do iniciative in v okviru diskrecijske pravice zakonodajalca, pri čemer se zopet postavi vprašanje ločitve oblasti in ravnotežja institucij, ki se zahtevata s Pogodbo;

– nesorazmernost med odgovornostjo Skupnosti zaradi nezakonitega normativnega akta, za katero veljajo zelo strogi pogoji glede nezakonitosti ravnanja, in odgovornostjo za zakonito zakonodajno opustitev, ki bi bila pogojena le z nastankom posebne in neobičajne škode, in bi jo bilo zato lažje uveljavljati, bi pomenila nedoslednost;

– bilo stališče Sodišča prve stopnje v protislovju z njegovo razlago glede sklepa o nezmožnosti sklicevanja na predpise STO v okviru odškodninske tožbe, ki temelji na nezakonitem ravnanju Skupnosti, še zlasti ker je nujno, da se organom skupnosti ne odvzame manevrskega prostora, ki ga imajo organi poslovnih partnerjev Skupnosti.

143 Drugič, z izpodbijanimi sodbami naj bi bil napačno ugotovljen obstoj nedvomne škode, pri čemer družbi FIAMM in Fedon namreč nista dokazali niti obstoja, niti obsega, niti natančnega zneska take škode.

144 Tretjič, Sodišče prve stopnje naj bi glede vzročne zveze spregledalo zahtevo, da mora škoda dovolj neposredno izhajati iz ravnanja zadevne institucije. Noben avtomatizem naj namreč ne bi obstajal med sklepom ORS z dne 25. septembra 1997 in uvedbo dodatne carinske dajatve, ker so organi Združenih držav diskrecijsko odločili o njeni uvedbi, o seznamu proizvodov, na katere se naloži dajatev, in o višini teh dajatev, medtem ko bi med drugim lahko sprejeli nadomestila, ki jim jih je ponudila Skupnost.

145 Tudi Komisija meni, da je Sodišče prve stopnje v izpodbijanih sodbah pravilno ugotovilo, da ne gre za neobičajno škodo. Da je škoda običajna, se naj ne bi zahtevalo, da je tveganje za njen nastanek značilno za sektor dejavnosti gospodarskega subjekta. Že vključitev v mednarodno trgovino naj bi na katerem koli trgu zadevnih proizvodov vključevala tveganje, da država uvoznica sprejme odločitve, ki vplivajo na menjavo iz najrazličnejših razlogov.

- 146 Komisija o predlogu zavrnitve drugega pritožbenega razloga vendarle meni, tako kot Svet, da je Sodišče prve stopnje večkrat napačno uporabilo pravo glede vprašanja odgovornosti Skupnosti, ko njeni organi niso ravnali nezakonito. Ker je bi izrek izpodbijanih sodb vendarle utemeljen, predlaga Sodišču, naj v zvezi s tem nadomesti nekatere obrazložitve.
- 147 Prvič, glede trditve o samem obstoju načela take odgovornosti, je treba po mnenju Komisije ugotoviti, da si Sodišče prve stopnje ne more privoščiti tako pomembne iznajdbe in se zadovoljiti z nejasno obrazložitvijo, ki je v točkah 159 sodbe FIAMM in 152 sodbe Fedon.
- 148 To načelo namreč naj ne bi bilo nikoli priznано s sodno prakso, ki naj bi sistematično pridržala to vprašanje tako, da se je v zvezi s tem omejila na oblikovanje referenčnega okvira, ki je povsem odvisen od primera, ne da bi bili kakorkoli določeni pogoji, področja in predpostavke, v katerih bi se ta odgovornost eventualno lahko uporabila.
- 149 Poleg tega naj bi Sodišče prve stopnje z navajanjem – v točkah 160 sodbe FIAMM in 153 sodbe Fedon – pogojev, od katerih je odvisna taka odgovornost, implicitno vendar neizbežno rásodilo, da se navedeno načelo uporablja v primerih, ki jih zajema ta zadeva, vendar ni preverilo, ali je tak sklep upravičen glede na načela, ki so skupna pravnim redom držav članic.
- 150 Sodišče prve stopnje zlasti naj ne bi osredotočilo svojega preizkusa na primere odgovornosti javnih organov, ki izhaja iz zakonodajne dejavnosti, pri čemer se ravno nasprotno sklicuje na točko 159 sodbe FIAMM in na točko 152 sodbe Fedon oziroma splošneje na možnost pridobitve nadomestil od povzročitelja škode, ki pa ni kriv za nastalo škodo.

151 Pregled 25 pravnih redov držav članic naj bi pokazal, da, za razliko od primerov, kot so razlastitev za uporabo za javne namene ali nadomestilo države za škodo, ki je bila povzročena z njenim nevarnim ravnanjem ali zaradi posebnega razmerja, ki jo povezuje z žrtvijo, ki v tem primeru niso upoštevni, obveznost plačila nadomestila zaradi zakonitega državnega akta, ki pomeni široko diskrecijsko pravico, zaradi – na primer – upoštevanja solidarnosti ali pravičnosti, naj namreč ne bi obstajala v pravih mnogih držav članic. Če taka vrsta odgovornosti obstaja – v izjemnih okoliščinah – v pravnih redih nekaterih držav članic, naj bi bilo to na splošno omejeno le na upravne akte, razen znane izjeme v francoskem pravu, ki naj bi edino jasno dopuščalo to vrsto odgovornosti, ko gre za zakonodajno dejavnost, če je škoda neobičajna, posebna, huda in neposredna, če zakonodajalec ni sledil splošnemu interesu in če ni izključil načela povrnitve škode.

152 Poleg tega pa načela, značilnega za francosko pravo, ni mogoče prenesti v pravni red Skupnosti. Kajti, čeprav naj bi bil temelj tega načela v okoliščini, da je v Franciji izključen sodni nadzor ustavnosti zakonov s strani Conseil d'État, pa naj bi pravni red Skupnosti zase določal nadzor zakonitosti aktov zakonodajalca v zvezi s Pogodbo in temeljnimi načeli, ter možnost uveljavljati odgovornost Skupnosti v primeru kršitve teh nadrejenih norm.

153 Drugič, Komisija meni, da naj bi Sodišče prve stopnje, s tem ko je v izpodbijanih sodbah ugotovilo obstoj dejanske in gotove škode, med drugim izkrivilo njeno utemeljevanje, da naj ne bi konkretno preverilo dejanskosti in gotovosti te škode in da naj bi kršilo načela v zvezi s tem, kdo ima dokazno breme.

154 Tretjič, Komisija meni, iz podobnih razlogov, kot jih je navedel Svet, da se je Sodišče prve stopnje zmotilo pri pravni opredelitvi dejstev, ko je ugotovilo, da je pogoj glede vzročne zveze v obravnavani zadevi izpolnjen.

- 155 Tudi Kraljevina Španija predlaga zavrnitev drugega pritožbenega razloga. Naložitev povračilnih ukrepov v okviru STO, tudi v sektorjih, ki niso predmet spora, naj namreč ne bi bila nikakor nepredvidljiva niti izjemna, kar naj bi dokazovala tudi praksa.
- 156 Kraljevina Španija v nasprotni pritožbi, ki jo je vložila v zadevi C-120/06 P, in v intervencijski vlogi v zadevi C-121/06 P poleg tega predlaga razveljavitev izpodbijanih sodb v delu, v katerem je Sodišče prve stopnje odločilo, da pravo Skupnosti obsega, na podlagi splošnega načela, ki je skupno državam članicam, sistem odgovornosti zaradi zakonitega akta. Poleg tega naj bi Sodišče prve stopnje, s tem da je temu načelu dalo tako velik pomen kot je ta, ki izhaja iz pogojev, navedenih v točkah 160 sodbe FIAMM in 153 sodbe Fedon, zanemarilo ugotovitev, ki jo je samo podalo v točkah 159 sodbe FIAMM in 152 sodbe Fedon.
- 157 Priznanje možnosti, da je Skupnost odgovorna zaradi normativne opustitve, čeprav se prizadeta stranka ne more sklicevati na noben predpis, ki zavezuje Skupnost k delovanju, naj bi bilo poleg tega takšno, da krši načelo vzajemnosti, ki ga je Sodišče prve stopnje navedlo kot razlog za zavrnitev možnosti odgovornosti za nezakonito ravnanje.
- 158 Družba Fedon v svojih pripombah glede intervencijske vloge Kraljevine Španije navaja, da je Sodišče prve stopnje pravilno ugotovilo, da je bilo načelo odgovornosti zaradi zakonitega ravnanja organov Skupnosti potrjeno in omejeno z ustaljeno sodno prakso, kot naj bi Sodišče navedlo v zgoraj navedeni sodbi Dorsch Consult proti Svetu in Komisiji.
- 159 Za zagotovitev temeljnega načela pravne države, ki varuje posameznike in zlasti njihove lastninske pravice in pravico do gospodarske iniciative, bi bilo treba člen 288, drugi odstavek, ES, glede na liberalno usmeritev pravnega reda Skupnosti, razlagati tako, da se da prednost najbolj liberalnim načelom pravnih redov držav članic. Poleg tega bi se v Uniji, sestavljeni iz 25 držav članic, ta določba morala razlagati prožno, sicer bi lahko bila neveljavna. Vendar v tem primeru ne bi bilo treba upoštevati

pravnih redov novih držav članic, ker je do ustrezne razširitve prišlo časovno po dejstvih iz obravnavane zadeve.

- 160 Očitek Kraljevine Španije, zlasti da naj bi očitano ravnanje pomenilo opustitev, naj bi bil nedopusten, ker ni bil naveden na prvi stopnji. V vsakem primeru bi se odgovornost Skupnosti lahko uveljavljala tako zaradi opustitve kot zaradi aktov institucij.

Presoja Sodišča

- 161 Svet je v prvem pritožbenem razlogu svoje nasprotne pritožbe med drugim predlagal razveljavitev sodb FIAMM in Fedon, Kraljevina Španija pa v prvem pritožbenem razlogu svoje nasprotne pritožbe razveljavitev sodbe FIAMM z obrazložitvijo, da naj bi Sodišče prve stopnje večkrat napačno uporabilo pravo, s tem da je uporabilo načelo odgovornosti Skupnosti, ko njeni organi niso ravnali nezakonito, oziroma v vsakem primeru z ugotovitvijo, da se tako načelo uporabi v primeru ravnanja, kot je to, ki se obravnava v tej zadevi. Komisija je brez vložitve nasprotne pritožbe Sodišču predlagala, naj ohrani izrek izpodbijanih sodb, vendar naj z istega vidika nadomesti obrazložitve izreka.

- 162 Predložene očitke, s katerimi se izpodbija obstoj oziroma sama uporaba sistema odgovornosti, ki je bil uporabljen v izpodbijanih sodbah, je treba v tem primeru prednostno preizkusiti.

- 163 Treba je namreč poudariti, da če se navedena napačna uporaba prava izkaže za resnično, ne bi bilo treba odločati o drugem razlogu za glavno pritožbo glede

neobičajnosti nastale škode niti o dveh drugih razlogih za nasprotne pritožbe glede negotovosti škode in glede neobstoja vzročne zveze, ker sistem odgovornosti, na katerega naj bi se navezovali ti trije pogoji, ne obstaja oziroma se ne uporablja.

Prvi pritožbeni razlog nasprotne pritožbe in predlogi za nadomestitev obrazložitve, ki izhajajo iz neobstoja sistema odgovornosti brez krivde, kot sta ga uporabili izpodbijani sodbi

- 164 Najprej je treba poudariti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso, navedeno v točki 106 te sodbe, iz člena 288, drugi odstavek, ES izhaja, da sta uveljavljanje nepogodbene odgovornosti Skupnosti in izvajanje pravice do povračila nastale škode odvisna od izpolnitve vseh pogojev glede nezakonnosti ravnanja, ki se očita institucijam, dejanske škode in obstoja vzročne zveze med tem ravnanjem in navedeno škodo.
- 165 Sodišče je prav tako večkrat opozorilo, da navedene škode ni mogoče uveljavljati, če niso izpolnjeni vsi pogoji, od katerih je odvisna obveznost povračila škode, opredeljena v členu 288, drugi odstavek, ES (zgoraj navedena sodba *Oleifici Mediterranei* proti EGS, točka 17).
- 166 Sodišče je tako odločilo, da če ugotovi, da noben akt niti nobena zatrjevana opustitev institucije ni nezakonita, tako da prvi pogoj, od katerega je odvisno uveljavljanje nepogodbene odgovornosti Skupnosti v smislu člena 288, drugi odstavek, ES, ni izpolnjen, sodišče Skupnosti lahko zavrne tožbo v celoti, ne da bi morale preizkusiti druge pogoje za to odgovornost, namreč resničnost škode in obstoj vzročne zveze

med ravnanji institucij in navedeno škodo (glej zlasti zgoraj navedeno sodbo KYDEP proti Svetu in Komisiji, točki 80 in 81).

- 167 Sodna praksa Sodišča, ki na podlagi člena 288, drugi odstavek, ES določa obstoj sistema nepogodbene odgovornosti Skupnosti zaradi nezakonitega ravnanja njenih institucij ter pogoje uporabe tega sistema, je torej trdno dokazana. Vendar pa to ne velja glede sistema nepogodbene odgovornosti Skupnosti, če ne gre za nezakonito ravnanje.
- 168 V nasprotju s tem, kar je Sodišče prve stopnje zatrdilo v izpodbijanih sodbah, iz sodne prakse pred tema sodbama ni mogoče sklepati, da naj bi Sodišče uporabilo načelo takega sistema.
- 169 Kot je Sodišče opozorilo med drugim v točki 18 zgoraj navedene sodbe Dorsch Consult proti Svetu in Komisiji, na katero se sklicuje Sodišče prve stopnje v točkah 160 sodbe FIAMM in 153 sodbe Fedon, se je Sodišče povsem nasprotno doslej v okviru ustaljene sodne prakse omejilo na določitev pogojev, pod katerimi bi se taka odgovornost lahko uveljavljala, če bi bilo treba načelo odgovornosti Skupnosti zaradi zakonitega akta priznati v pravu Skupnosti (v podobnem smislu glej tudi sodbo z dne 6. decembra 1984 v zadevi Biovilac proti EGS, 59/83, Recueil, str. 4057, točka 28). Sodišče je v zvezi s tem samo v točki 19 zgoraj navedene sodbe Dorsch Consult proti Svetu in Komisiji opozorilo, da če bi bila taka odgovornost načelno priznana, bi zahtevala najmanj izpolnitev treh kumulativnih pogojev, in sicer resničnost škode, obstoj vzročne zveze med njo in zadevnim aktom ter neobičajnost in posebnost škode.
- 170 Sodišče je glede sistema odgovornosti, ki je priznan v pravu Skupnosti, z opozorilom, da člen 288, drugi odstavek, ES glede nepogodbene odgovornosti Skupnosti zaradi škode, ki so jo povzročile njene institucije oziroma njeni uslužbenci pri izvajanju svojih nalog, napotuje na splošna načela, ki so skupna pravom držav članic, menilo, da je načelo, ki je tako izrecno utemeljeno s členom 288 ES, o nepogodbeni

odgovornosti Skupnosti le izraz splošnega načela, ki ga poznajo pravni redi držav članic, v skladu s katerim nezakonito ravnanje ali opustitev povzroči obveznost povrnitve povzročene škode (zgoraj navedena sodba *Brasserie du pêcheur* in *Factortame*, točki 28 in 29).

171 Sodišče je natančneje glede odgovornosti zaradi zakonodajne dejavnosti poleg tega zelo zgodaj poudarilo, da čeprav so načela, ki v pravnih sistemih držav članic urejajo odgovornost javnih oblasti za škodo, ki so jo posameznikom povzročile z zakonodajnimi akti, različna od države do države, je kljub temu mogoče ugotoviti, da zakonodajni akti, v katerih se izražajo opcije ekonomske politike, le izjemoma in v posebnih okoliščinah vključujejo odgovornost javnih oblasti (zgoraj navedena sodba *Bayerische HNL Vermehrungsbetriebe* in drugi proti Svetu in Komisiji, točka 5).

172 Sodišče je med drugim tudi odločilo, da je mogoče odgovornost Skupnosti zaradi zakonodajnega akta, ki vsebuje izbiro ekonomske politike, vključiti, ob upoštevanju določb člena 288, drugi odstavek, ES, le če gre za dovolj hudo kršitev nadrejenega pravnega pravila, ki varuje posameznike (glej zlasti sodbo z dne 13. junija 1972 v zadevi *Compagnie d'approvisionnement, de transport et de crédit et Grands Moulins de Paris* proti Komisiji, 9/71 in 11/71, Recueil, str. 391, točka 13, zgoraj navedeno sodbo *Bayerische HNL Vermehrungsbetriebe* in drugi proti Svetu in Komisiji, točka 4, ter sodbi z dne 8. decembra 1987 v zadevi *Les Grands Moulins de Paris* proti EGS, 50/86, Recueil, str. 4833, točka 8, in z dne 6. junija 1990 v zadevi *AERPO* in drugi proti Komisiji, C-119/88, Recueil, str. I-2189, točka 18).

173 V zvezi s tem je še opredelilo, da mora biti namen pravnega predpisa, katerega kršitev je treba ugotoviti, dodeliti pravice posameznikom (glej v tem smislu zlasti sodbi z dne 4. julija 2000 v zadevi *Bergaderm* in *Goupil* proti Komisiji, C-352/98 P, Recueil, str. I-5291, točki 41 in 42, ter z dne 19. aprila 2007 v zadevi *Holcim (Deutschland)* proti Komisiji, C-282/05 P, ZOdl., str. I-2941, točka 47).

174 Sodišče je poleg tega navedlo, da se ozko razumevanje odgovornosti Skupnosti pri izvajanju njenih normativnih dejavnosti razlaga z ugotovitvijo, da po eni strani izvrševanja zakonodajne funkcije, tudi če obstaja sodni nadzor zakonitosti aktov, ne sme ovirati možnost odškodninskih tožb, vsakič ko splošni interes Skupnosti narekuje sprejetje zakonodajnih ukrepov, ki lahko neugodno vplivajo na interese posameznikov, po drugi strani pa, da je v normativnem kontekstu, za katerega je značilna široka diskrecijska pravica, ki je nepogrešljiva za izvajanje politike Skupnosti, mogoče vzpostaviti odgovornosti Skupnosti zgolj, če je zadevna institucija očitno in resno prekoračila meje pri izvajanju svojih pooblastil (glej zlasti zgoraj navedeno sodbo *Brasserie du pêcheur* in *Factortame*, točka 45).

175 Nazadnje je treba v zvezi s tem ugotoviti, da če primerjalni preizkus pravnih redov držav članic omogoča Sodišču, da zelo hitro pride do ugotovitve, navedene v točki 170 te sodbe, glede usmerjenosti teh pravnih redov v potrditev načela odgovornosti, če gre za nezakonit akt oziroma opustitev organa, tudi zakonodajnega, nikakor ne velja isto glede morebitnega obstoja načela odgovornosti, če gre za zakoniti akt oziroma opustitev javnega organa, še zlasti, če so to zakonodajni akti.

176 Glede na zgornje ugotovitve je treba zaključiti, da v sedanjem pravu Skupnosti ne obstaja sistem odgovornosti, ki bi omogočal uveljavljanje odgovornosti Skupnosti zaradi ravnanja, ki spada na področje njene zakonodajne pristojnosti, v položaju, v katerem morebitne neskladnosti takega ravnanja s sporazumi STO ni mogoče uveljavljati pred sodiščem Skupnosti.

177 Treba je torej opozoriti, da v tem primeru ravnanje, za katero tožeče stranke navaajo, da jim je povzročilo škodo, spada v okvir vzpostavitve skupne ureditve trga in očitno spada na področje zakonodajne dejavnosti zakonodajalca Skupnosti.

178 S tega vidika je nepomembno, da je treba navedeno ravnanje preučiti kot pozitivni akt, namreč sprejetje uredb št. 1637/98 in št. 2362/98 zaradi sklepa ORS, ali kot opustitev, namreč nesprejetje aktov, s katerimi bi se zagotovila pravilna izvršitev tega sklepa. Nedelovanje institucij Skupnosti lahko namreč izhaja tudi iz zakonodajne funkcije Skupnosti, zlasti v okviru spora o odgovornosti (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo *Les Grands Moulins de Paris* proti EGS, točka 9).

179 Iz zgoraj navedenega izhaja, da je Sodišče prve stopnje napačno uporabilo pravo, s tem ko je v izpodbijanih sodbah ugotovilo obstoj sistema nepogodbene odgovornosti Skupnosti zaradi njenega zakonitega izvajanja svojih dejavnosti s področja zakonodaje.

180 V zvezi s tem sta nujni dve opredelitvi.

181 Prvič, treba je poudariti, da je ugotovitev iz točke 179 nastala brez poseganja v široko diskrecijsko pravico, ki jo ima zakonodajalec Skupnosti, če je potrebno, pri presoji, ali v primeru sprejetja danega zakonodajnega akta upoštevanje nekaterih škodnih učinkov, ki morajo izhajati iz tega sprejetja, upravičuje določitev nekaterih oblik nadomestila (glej v tem smislu, na področju kmetijske politike, sodbo z dne 10. julija 2003 v združenih zadevah *Booker Aquaculture in Hydro Seafood*, C-20/00 in C-64/00, *Recueil*, str. I-7411, točka 85).

182 Drugič, treba je opozoriti, da iz ustaljene sodne prakse izhaja, da so temeljne pravice sestavni del splošnih načel, katerih spoštovanje zagotavlja Sodišče.

183 Zlasti glede lastninske pravice ter pravice do prostega opravljanja poklicne dejavnosti je Sodišče že davno priznalo, da spadata med splošna načela prava Skupnosti, vendar

je pri tem poudarilo, da ta temeljna načela nimajo neomejene veljave, temveč jih je treba upoštevati v razmerju z njihovo funkcijo v družbi. Tako je razsodilo, da se izvrševanje lastninske pravice in prosto opravljanje poklicne dejavnosti, zlasti v okviru skupne ureditve trga, lahko omejita, če omejitve dejansko ustrezajo ciljem skupnega dobra in ne predstavljajo, ob upoštevanju zastavljenega cilja, čezmernega in nesprejemljivega posega, ki bi lahko predstavljal kršitev bistva zagotovljenih pravic (glej sodbo z dne 11. julija 1989 v zadevi Schröder HS Kraftfutter, 265/87, Recueil, str. 2237, točka 15, zgoraj navedeno sodbo Nemčija proti Svetu, točka 78, in sodbo z dne 30. junija 2005 v zadevi Alessandrini in drugi proti Komisiji, C-295/03 P, ZOdl., str. I-5673, točka 86).

184 Iz tega sledi, da bi zakonodajni akt Skupnosti, katerega uporaba vodi k omejitvam lastninske pravice in prostega izvajanja poklicne dejavnosti, kar naj bi nesorazmerno in nesprejemljivo posegalo v sam temelj navedenih pravic – kar velja, če ni predvideno ustrezno nadomestilo za preprečitev ali odpravo navedenega posega – lahko imel za posledico nepogodbeno odgovornost Skupnosti.

185 Glede na posebnosti teh zadev je treba tudi opozoriti, da iz sodne prakse Sodišča izhaja, da noben gospodarski subjekt ne more zahtevati lastninske pravice nad tržnim deležem, ki ga je imel v določenem trenutku v preteklosti, ker tak tržni delež predstavlja zgolj trenuten gospodarski položaj, ki je izpostavljen tveganjem sprememb okoliščin (glej v tem smislu zlasti zgoraj navedeni sodbi Nemčija proti Svetu, točka 79, in Alessandrini in drugi proti Komisiji, točka 88). Sodišče je tudi poudarilo, da varstev, danih z lastninsko pravico ali s splošnim načelom, ki zagotavlja prosto izvajanje poklica, ni mogoče razširiti na varstvo preprostih interesov ali trgovske sreče, katerih negotovost je značilna za samo bistvo gospodarske dejavnosti (sodba z dne 14. maja 1974 v zadevi Nold proti Komisiji, 4/73, Recueil, str. 491, točka 14).

186 Zato se mora gospodarski subjekt, katerega dejavnost je zlasti izvoz na trge tretjih držav, med drugim zavedati dejstva, da na poslovni položaj, ki ga ima v danem trenutku, lahko vplivajo in ga spremenijo različne okoliščine in da so med njimi mogoči primeri, sicer izrecno določeni in urejeni s členom 22 DPPRS, ko taka

tretja država sprejme ukrepe prekinitve koncesij kot odgovor na ravnanje svojih poslovnih partnerjev v okviru STO in da s tem namenom prosto izbere, kot izhaja iz člena 22(3)(a) in (f) DPPRS, blago, na katero se nanašajo navedeni ukrepi.

187 Čeprav iz točk 176 in 179 te sodbe izhaja, da je Sodišče prve stopnje napačno uporabilo pravo, je treba opozoriti, da iz ustaljene sodne prakse izhaja, da čeprav obrazložitev sodbe Sodišča prve stopnje kaže na kršitev prava Skupnosti, vendar je njen izrek utemeljen z drugimi pravnimi razlogi, je treba pritožbo zavrniti (glej zlasti sodbe z dne 15. decembra 1994 v zadevi Finsider proti Komisiji, C-320/92 P, Recueil, str. I-5697, točka 37; z dne 16. decembra 1999 v zadevi CES proti E, C-150/98 P, Recueil, str. I-8877, točka 17, in z dne 13. julija 2000 v zadevi Salzgitter proti Komisiji, C-210/98 P, Recueil, str. I-5843, točka 58).

188 V tej zadevi gre za tak primer. Sodišče je namreč ugotovilo, da pravo Skupnosti v sedanjem stanju ne določa sistema, ki bi omogočal vzpostavitev odgovornosti Skupnosti zaradi njenega zakonodajnega ravnanja v položaju, v katerem morebitne neskladnosti takega ravnanja s sporazumi STO ni mogoče uveljavljati pred sodiščem Skupnosti. Cilj odškodninskih zahtevkov tožečih strank je bil torej uveljavljati odgovornost Skupnosti zaradi takega ravnanja. V takih okoliščinah je Sodišče prve stopnje lahko le zavrnilo take zahtevke, ne glede na argumente, ki so jih tožeče stranke navedle za njihovo utemeljitev (glej po analogiji zgoraj navedeno sodbo Salzgitter proti Komisiji, točka 59). Sodišče prve stopnje naj bi bilo s tem zavezano zavrniti zahtevke tožečih strank, če ne bi napačno uporabilo prava, kar je imelo za posledico, da jih je zavrnilo iz drugih razlogov (glej po analogiji zgoraj navedeni sodbi Finsider proti Komisiji, točka 38, in CES proti E, točka 18).

189 Iz tega sledi, da čeprav je prvi pritožbeni razlog, naveden v utemeljitev nasprotnih pritožb, utemeljen, nima učinka in ga je treba zato zavrniti (glej po analogiji zgoraj navedeno sodbo Salzgitter proti Komisiji, točka 60).

Drugi pritožbeni razlog glavnih pritožb ter drugi in tretji pritožbeni razlog nasprotnih pritožb

190 Glede na ugotovitev v točki 176 te sodbe in glede na navedeno v točki 163 te sodbe, ni treba preizkusiti drugega pritožbenega razloga glavnih pritožb, ki se nanaša na neobičajnost škode, ki je domnevno nastala tožečima strankama, ter drugega in tretjega pritožbenega razloga nasprotnih pritožb, ki se nanašata na negotovost navedene škode oziroma na neobstojeve zveze med to škodo in ravnanjem institucij Skupnosti.

Odškodninski zahtevki zaradi trajanja postopka na prvi stopnji

Trditve strank

191 Družbi FIAMM in Fedon podredno prosita za dodelitev pravične odškodnine zaradi trajanja izredno dolgega postopka na prvi stopnji.

192 Družba FIAMM s sklicevanjem na sodbo z dne 17. decembra 1998 v zadevi Baustahlgewebe proti Komisiji (C-185/95 P, Recueil, str. I-8417, točke od 26 do 49) v zvezi s tem navaja, prvič, da je zadeva zanjo finančno zelo pomembna, drugič, da so dejanska vprašanja v tem primeru zelo jasna, tretjič, da ravnanje nobene od strank ne prispeva k nadaljšanju postopka in, četrtič, da se Sodišču prve stopnje ni bilo treba soočiti z izrednimi okoliščinami.

- 193 Komisija predlaga ugotovitev nedopustnosti predlogov družb FIAMM in Fedon v zvezi s tem.
- 194 Glede pritožbe družbe Fedon naj bi bila ta nedopustnost najprej določena s členom 112(1)(c) Poslovnika Sodišča, ker družba Fedon nikakor ni utemeljila svojega predloga.
- 195 Glede obeh pritožb naj bi bila ta nedopustnost nujna zaradi *ratione materiae*. Po eni strani se pritožba, kot to izhaja iz členov 57 in 58 Statuta Sodišča, ne sme nanašati na nova dejstva, če ta niso bila navedena na prvi stopnji. Po drugi strani pa dolžina postopka pred Sodiščem prve stopnje ne sme biti opredeljena kot nepravilnost postopka, če ta ni vplivala na rešitev sporov.
- 196 Nazadnje naj bi bila navedena nedopustnost utemeljena tudi *ratione personae*, ker Skupnost v tem postopku zastopata Svet in Komisija, in ne Sodišče, katerega sestavni del je Sodišče prve stopnje, kateremu naj bi se v tem primeru očitalo dejstvo, ki je vzpostavilo očitano odgovornost.
- 197 Poleg tega odškodnina, utemeljena s pravičnostjo, kot je bila dodeljena v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba Baustahlgewebe proti Komisiji, naj ne bi bila možna v obravnavani zadevi, ker družbi FIAMM in Fedon nista bili zavezani v proračun Skupnosti plačati znesek, ki bi ga bilo mogoče zmanjšati.
- 198 Nazadnje, dolžina postopka pred Sodiščem prve stopnje naj bi bila v vsakem primeru pojasnjena z zapletenostjo zadev, s postopkovnimi dogodki, povezanimi z združitvijo več zadev, ki so bile predložene v petih različnih jezikih postopka in ki vključujejo tri institucije ter intervenientko, z dodelitvijo teh zadev v odločanje razširjenemu

senatu, ter z okoliščino, da je Sodišče še odločalo o zadevi, v kateri je bila izrečena zgoraj navedena sodba Van Parys, ki obravnava vprašanja o podobnih načelih.

199 Kraljevina Španija meni, da so zahtevki družb FIAMM in Fedon nedopustni, ker jih nista uveljavljali na prvi stopnji, da bi se tako o njih lahko odločalo že v izpodbijanih sodbah.

Presoja Sodišča

200 Zahtevkom tožečih strank za dodelitev pravičnega zadoščenja zaradi dejstva, da naj bi postopek pred Sodiščem prve stopnje prekoračil razumni rok, v tem primeru ni mogoče ugoditi.

201 Glede zahtevka družbe Fedon zadošča ugotoviti, da ta je zahtevek naveden v pojasnjevalnem delu vloge, vendar ni nikoli omenjen v njenem glavnem delu.

202 V skladu s členom 112(1)(c) Poslovnika mora pritožba obsegati pritožbene razloge in pravne trditve. Ker takih pritožbenih razlogov in pravnih trditev, ki se razlikujejo od predlogov pritožnika, ki so določeni v istem členu 112(1)(d), nikakor ni v vlogi družbe Fedon, iz tega sledi, da je treba zahtevek za pravično odškodnino, ki ga je ta vložila in ki je povsem brez obrazložitve, zavreči kot očitno nedopustnega.

- 203 Glede zahtevka družbe FIAMM je treba opozoriti, da če ni nobenega indica, v skladu s katerim naj bi dolžina postopka vplivala na rešitev spora, potem pritožbeni razlog, da naj bi postopek pred Sodiščem prve stopnje prekoračil zahtevani razumni rok, na splošno ne more povzročiti razveljavitve sodbe, ki jo je to sodišče izreklo (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Baustahlgewebe proti Komisiji, točka 49).
- 204 Družba FIAMM v tej zadevi poleg tega ni navedla, da naj bi domnevno izredno dolgo trajanje postopka vplivalo na rešitev spora, niti ni zahtevala, naj se sodba FIAMM razveljavi.
- 205 Kot izhaja iz člena 113(1) Poslovnika, morajo predlogi vseh pritožb stremeti k temu, da se sodba Sodišča prve stopnje v celoti ali deloma razveljavi, in da se predlogom, postavljenim na prvi stopnji, ugodi v celoti ali deloma.
- 206 V zvezi s tem je treba poudariti, da je bila v zadevi, v kateri je bila izrečena zgoraj navedena sodba Baustahlgewebe proti Komisiji, na katero se sklicuje družba FIAMM, pritožba, ki je bila predložena Sodišču, vložena zoper sodbo Sodišča prve stopnje, ki je v okviru neomejene pristojnosti, ki jo ima v ta namen, naložilo tožeči stranki globo za kršitev pravil konkurence, Sodišče pa neomejeno pristojnost lahko uporabi, ko razveljavlja tako sodbo Sodišča prve stopnje in odloča o tožbi.
- 207 V točki 33 navedene sodbe je Sodišče v zvezi s tem opozorilo glede pravice tožeče stranke do pravičnega postopka v razumnem roku in med drugim na to, da se odloča o utemeljenosti obtožb glede kršitve konkurenčnega prava, ki jih je storila Komisija, in o globah, ki so ji bile naložene v zvezi s tem.

- 208 Sodišče, ki je ugotovilo, da je Sodišče prve stopnje v obravnavani zadevi prekoračilo tak rok, je zaradi ekonomičnosti postopka in za zagotovitev takojšnje in učinkovite poravnave glede take nepravilnosti v postopku odločilo, da bi razveljavitev in spremi-njanje sodbe Sodišča prve stopnje, ki sta omejena zgolj na vprašanje glede določitve zneska globe, v obravnavani zadevi omogočala dodelitev zahtevanega pravičnega zadoščenja (zgoraj navedena sodba Baustahlgewebe proti Komisiji, točke 47, 48 in 141).
- 209 Vendar pa je ta pritožba vložena zoper sodbo Sodišča prve stopnje, s katero je bila zavrjnena odškodninska tožba, ki temelji na členu 288, drugi odstavek, ES.
- 210 Iz tega sledi, da razveljavitev take sodbe ne more povzročiti dodelitve pravič-nega zadoščenja zaradi izredno dolgega postopka pred Sodiščem prve stopnje na podlagi spreminjanja izpodbijane sodbe, ker v takem postopku Sodišče prve stopnje v nobenem primeru ne more, nič bolj kot Sodišče glede pritožbe, naložiti tože-čima strankama plačilo zneska, od katerega bi se v danem primeru lahko odtegnilo pravično zadoščenje.
- 211 V teh okoliščinah je treba tudi zahtevek družbe FIAMM za dodelitev pravičnega zadoščenja zaradi domnevno izredno dolgega postopka pred Sodiščem prve stopnje zavreči kot nedopustnega.
- 212 Poleg tega je treba opredeliti, da čeprav je bilo trajanje postopka pred Sodiščem prve stopnje v tem primeru dejansko precej dolgo, je treba razumnost roka presoјati glede na posebne okoliščine vsakega primera in zlasti glede na interese oseb v sporu, zaple-tenost zadeve ter ravnanje tožeče stranke in pristojnih organov (glej zlasti zgoraj navedeno sodbo Baustahlgewebe proti Komisiji, točka 29, in sodbo z dne 15. oktobra 2002 v združenih zadevah Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, Recueil, str. I-8375, točka 210).

- 213 Glede ravnanja pristojnega organa in zapletenosti zadeve, je treba ugotoviti, da se precej dolg postopek pred Sodiščem prve stopnje v tem primeru v veliki meri lahko pojasni z združitvijo objektivnih okoliščin, povezanih s številom vzporednih zadev, ki so bile ena za drugo vložene pred Sodiščem prve stopnje, ter s pomenom pravnih vprašanj, ki se v njih obravnavajo.
- 214 Te okoliščine namreč omogočajo pojasnitev nastanka več proceduralnih dogodkov, ki so odločilno prispevali k poznejši rešitvi zadevnih sporov in ki jih v tem primeru ni mogoče šteti za neobičajne, in sicer združitvev – glede na njihovo povezanost – šestih zadev, vloženi v več različnih jezikih postopka, oziroma njihova dodelitev najprej razširjeni sodniški sestavi, nato novemu sodniku poročevalcu zaradi odhoda sodnika poročevalca, ki je bil prvotno določen, in nazadnje velikemu senatu Sodišča prve stopnje, pri čemer se je tej zadnji dodelitvi pridružilo ponovno odprtje ustnega postopka.

Stroški

- 215 V skladu s členom 69(2) Poslovnika, ki velja za pritožbeni postopek na podlagi člena 118 tega poslovnika, se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Člen 69(4), prvi pododstavek, določa, da države članice, ki se kot intervenientke udeležijo postopka, nosijo svoje stroške.
- 216 Ker sta Svet in Komisija predlagala, naj se družbama FIAMM in Fedon naloži plačilo stroškov, in ker ti s pritožbenimi razlogi nista uspeli, se jima naloži plačilo stroškov.

217 Kraljevina Španija nosi svoje stroške.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

- 1. Glavni pritožbi se zavržeta.**

- 2. Nasprotni pritožbi se zavržeta.**

- 3. Družbe Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio SpA, Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio Technologies LLC, Giorgio Fedon & Figli SpA in Fedon America, Inc. plačajo stroške, ki sta jih priglasila Svet Evropske unije in Komisija Evropskih skupnosti.**

- 4. Kraljevina Španija nosi svoje stroške.**

Podpisi